

Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
Dunajska 22
1000 Ljubljana

STROKOVNE PODLAGE

za
strategijo in akcijski načrt
ohranjanja biotske raznovrstnosti
za obdobje 2015 - 2025

Domžale, december 2014

STROKOVNE PODLAGE

Domžale, december 2014

Naročnik:	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje Dunajska 22 1000 Ljubljana
Ime dokumenta:	Strokovne podlage za strategijo in akcijski načrt ohranjanja biotske raznovrstnosti
Številka projekta:	287/14
Vodja projekta:	Nataša Zupančič, univ. dipl. biol.
Podpis in žig:	
Sodelovali:	<u>Ipsum, d.o.o.:</u> Tanja Sunčič, univ. dipl. biol. Aleksander Jenko, univ. dipl. inž. gozd. Ivo Kejžar, univ. dipl. inž. kem.
Ključne besede:	biotska raznovrstnost, biološka raznovrstnost, biodiverziteti, strokovne podlage, Ministrstvo za okolje

Sodelujoči na delavnicah	
Uvodno srečanje	Al Vrezec (Nacionalni inštitut za biologijo), Aleksander Jenko (Ipsum d.o.o.), Aleksandra Privšek (Društvo za raziskovanje jam Ljubljana), Alja Pirnat (Zverce), Ana Hace (Morigenos), Andrej Arih (Triglavski narodni park), Anton Brancelj (Nacionalni inštitut za biologijo), Barbara Bric (Zavod za ribištvo Slovenije), Barbara Mlakar (Ministrstvo za kulturo), Barbara Zakšek (Društvo za proučevanje in ohranjanje metuljev Slovenije), Borut Dobnikar (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport), Boštjan Pokorny (Erico d.o.o.), Branka Tavzes (Ministrstvo za okolje in prostor), Damijan Uranker (Ministrstvo za okolje in prostor), Drago Kompan (Univerza v Ljubljani), Dušan Klenovšek (Kozjanski park), Elena Bužan (Univerza na Primorskem), Ivana Leskovar Štamcar (Agencija RS za okolje), Jasna Mulej (Društvo za ohranjanje, raziskovanje in trajnostni razvoj Dinaridov Dinaricum), Joži J. Cvelbar (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano), Katarina Flajšman (Gozdarski inštitut Slovenije), Katarina Zeiler Groznik (Ministrstvo za okolje in prostor), Klemen Brglez (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano), Marija Markeš (Ministrstvo za okolje in prostor), Martina Lužnik (Univerza na Primorskem), Mateja Germ (Univerza v Ljubljani), Mateja Poljanšek (Društvo za ohranjanje naravne dediščine Slovenije), Matevž Adamič (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano), Minka Vičar (Zavod RS za šolstvo), Nataša Zupančič (Ipsum d.o.o.), Olga Oblak (Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije), Primož Glogovčan (Zavod RS za varstvo narave), Renata Perko (Ministrstvo za okolje in prostor), Renata Rozman (Društvo za raziskovanje jam Ljubljana), Robert Bolješič (Ministrstvo za okolje in prostor), Ruth Ruprecht (Ministrstvo za okolje in prostor), Tanja Sunčič (Ipsum d.o.o.), Tina Eleršek (Nacionalni inštitut za biologijo), Tina Mikuš (Krajinski park Ljubljansko barje), Tine Schein (Notranjski regijski park), Vladimir Meglič (Kmetijski inštitut Slovenije), Zdenka Mazej Grudnik (Erico d.o.o.)
1. delavnica	Aleksander Jenko (Ipsum d.o.o.), Alja Pirnat (Zverce), Barbara Bric (Zavod za ribištvo Slovenije), Boris Sket (Univerza v Ljubljani), Borut Dobnikar (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport), Borut Mavrič (Morska biološka postaja Piran), Branka Tavzes (Ministrstvo za okolje in prostor), Dušan Klenovšek (Kozjanski park), Gordana Beltram (Ministrstvo za okolje in prostor), Ivana Leskovar Štamcar (Agencija RS za okolje), Janez Pirnat (Univerza v Ljubljani), Jelka Šuštar Vozlič (Kmetijski inštitut Slovenije), Jernej Bravničar (Univerza v Ljubljani), Joži J. Cvelbar (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano), Lea Pačnik (Aquarius d.o.o.), Martin Batič (Ministrstvo za okolje in prostor), Martin Žerdin (Aquarius d.o.o.), Martina Lužnik (Univerza na Primorskem), Maša Čarf (Zavod za ribištvo Slovenije), Mateja Germ (Univerza v Ljubljani), Minka Vičar (Zavod RS za šolstvo), Nataša Zupančič (Ipsum d.o.o.), Robert Bolješič (Ministrstvo za okolje in prostor), Tanja Sunčič (Ipsum d.o.o.), Teo Hrvoje Oršanič (Kozjanski park), Tine Schein (Notranjski regijski park)
2. delavnica	AL Vrezec (Nacionalni inštitut za biologijo), Alenka Žunuč Kosi (Nacionalni inštitut za biologijo), Alja Pirnat (Zverce), Barbara Bric (Zavod za ribištvo Slovenije), Barbara Zupanc (Krajinski park Ljubljansko barje), Branko Lukač (Kmetijski inštitut Slovenije), Danijela Bojkovski (Univerza v Ljubljani), Dušica Majer (Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije), Ivana Leskovar Štamcar (Agencija RS za okolje), Joži J. Cvelbar (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano), Katarina Groznik Zeiler (Ministrstvo za okolje in prostor), Matevž Podjed (Notranjski park), Matjaž Grkman (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano), Nataša Ferant (Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo), Nataša Zupančič (Ipsum d.o.o.), Nina Uratarič (Morigenos), Primož Glogovčan (Zavod RS za varstvo narave), Robert Bolješič (Ministrstvo za okolje in prostor), Silvester Kranjec (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano), Tanja Sunčič (Ipsum d.o.o.), Tine Schein (Notranjski park), Tomaž Jančar (Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije), Tomaž Perpar (Kmetijski inštitut Slovenije), Tomislav Laktič (Ministrstvo za okolje in prostor), Vesna Kolar Planinšič (Ministrstvo za okolje in prostor)

Gradivo z delavnic je na voljo na spletni povezavi: <http://www.biotskaraznovrstnost.si/>

Predgovor

V Konvenciji o biološki raznovrstnosti je biotska raznovrstnost definirana kot »raznolikost živih organizmov iz vseh virov, ki vključuje med drugim kopenske, morske in druge vodne ekosisteme ter ekološke komplekse, katerih del so; to vključuje raznovrstnost znotraj samih vrst, med vrstami in raznovrstnost ekosistemov«.

Slovenija je v svetovnem merilu drobna država, obsega manj kot 0,004 % celotne zemeljske površine in 0,014 % kopenske zemeljske površine. Po drugi strani o našem biotskem bogastvu priča dejstvo, da v Sloveniji živi več kot 1 % vseh poznanih živečih vrst na zemlji in več kot 2 % kopenskih vrst. To nas uvršča med naravno najbogatejša ozemlja v Evropi in na svetu (Mršič, 1997). Slovenija namreč leži na stičišču štirih biogeografskih regij: alpske, panonske, dinarske in sredozemske. Velika pestrost je posledica razgibanosti reliefa in raznolikih geoloških, pedoloških, podnebnih in hidroloških razmer. Vse to se odraža v pestrosti ekosistemov ter rastlinskih in živalskih vrst (ARSO, 2001).

V zadnjih stoletjih je na ozemlju Slovenije izumrlo 58 rastlinskih in živalskih vrst medtem ko jih je na rdečem seznamu ogroženih vrst uvrščenih še 2700. Biotsko raznovrstnost na svetu in v Sloveniji ogrožajo predvsem človekovi posegi v naravo, fizično uničevanje in degradacija ekosistemov, spremembe v kmetijstvu, čezmerno izkoriščanje naravnih virov ter vnos tujerodnih vrst (ARSO, 2001).

Leta 1992 je bila v Rio de Janeiru sprejeta Konvencija o biotski raznovrstnosti. Slovenija jo je ratificirala leta 1996. S tem se je zavezala izpolnjevati obveznosti, ki iz nje izhajajo. Njene pogodbenice so dolžne, v skladu s svojimi posebnimi pogoji in sposobnostmi, razvijati državne strategije, načrte in programe za ohranitev in trajnostno uporabo biološke raznovrstnosti ali v ta namen prilagoditi že obstoječe strategije, načrte ali programe. Za njeno izvajanje v Republiki Sloveniji skrbi ministrstvo pristojno za ohranjanje narave. V letu 2001 je Vlada RS sprejela Strategijo ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, ki se je iztekla z letom 2011. V letu 2012 je bila opravljena obsežna analiza doseganja ciljev strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji. Analiza je pokazala, da so se v desetih letih veljave strategije sicer izvajali mnogi ukrepi ohranjanja biotske raznovrstnosti, po drugi strani pa so se pritiski zaradi človekove dejavnosti tako povečali, da upadanja biotske raznovrstnosti nismo uspeli ustaviti. Za potrebe izdelave nove Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti (SOBR) je Ministrstvo pristojno za okolje naročilo izdelave Strokovnih podlag za strategijo in akcijski načrt ohranjanja biotske raznovrstnosti za obdobje 2015 – 2025. V aprilu smo v okviru delovne skupine identificirali deležnike. Pri njihovi izbiri nas je vodila misel, da želimo v proces nastajanja SOBR vključiti čim več služb, organizacij in posameznikov, ki se pri svojem strokovnem in prostovoljnem delu srečujejo z biotsko raznovrstnostjo. Zgodnje vključevanje zainteresirane javnosti v proces izdelave in sprejemanja dokumenta SOBR lahko pripomore k širšem razumevanju in uresničevanju načel biotske raznovrstnosti. SOBR bo tako na dolgi rok imela več možnosti za uspešno implementacijo. V sklopu izdelave strokovnih podlag je bilo junija 2014 izvedeno uvodno srečanje, julija in septembra pa 1. in 2. delavnica. Uvodnega srečanja in delavnic so se udeležili predstavniki, ki se poklicno ukvarjajo z varstvom narave, kmetijstvom, gozdarstvom, ribištvom, izobraževanjem in šolstvom, raziskovanjem, upravljanjem zavarovanih območij ter predstavniki različnih društev.

Razlaga uporabljenih izrazov/okrajšav

ARRS	Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije
ARSO	Agencija Republike Slovenije za varstvo okolja
BR	biotska raznovrstnost
BTF	Biotehniška fakulteta
CBD	'Convention on Biological Diversity' (Konvencija o biološki raznovrstnosti)
CITES	' Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora' (Konvencijo o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami)
CPI	Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje
CPVO	celovita presoja vplivov na okolje
DOPPS	Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
ERDF	European Regional Development Fund (Evropski sklad za regionalno politiko)
ES	Evropska skupnost
EU	Evropska unija
GIS	Gozdarski inštitut Slovenije
GSO	gensko spremenjeni organizmi
GSR	gensko spremenjene rastline
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
HT	habitatni tip
ITV	invazivna tujerodna vrsta
KIS	Kmetijski inštitut Slovenije
KMG	kmetijsko gospodarstvo
KO	kmetijsko-okoljski
KOPOP	kmetijsko-okoljski-podnebni ukrep
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MF	Ministrstvo za finance
MK	Ministrstvo za kulturo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
NEP	Nacionalni energetske program
NIB	Nacionalni inštitut za biologijo
NPVO	Nacionalni program varstva okolja
NUR	Načrt upravljanja ribištva (za morski ribolov)
NUV	Načrt upravljanja voda
NV	naravovarstven
NV atlas	naravovarstveni atlas
NVO	nevladne organizacije
OP	Operativni program
OVE	obnovljivi viri energije
P	proračun Republike Slovenije
PRP	Program razvoja podeželja
PSPN	Prednosti, slabosti, priložnosti, nevarnosti
PUN	Program upravljanja Nature 2000 2014 - 2020
RS	Republika Slovenija
SIPKK	Slovenski indeks ptic kulturne krajine
SOBR	Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti
SVPS	Služba vlade Republike Slovenije za podnebne spremembe
TGP	toplogredni plini
TV	tujerodna vrsta

UNFCCC	'United Nations Framework Convention on Climate Change' (Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja)
UP	učni program
VURS	Veterinarska uprava Republike Slovenije
ZRGSO	Zakon o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi
ZGS	Zavod za gozdove Slovenije
ZO	zavarovana območja
ZON	Zakon o ohranjanju narave
ZRSVN	Zavod Republike Slovenije za varstvo narave
ZZRS	Zavod za ribištvo Slovenije
ZZŠ	Zavod za šolstvo
ZZV	Zavod za zdravstveno varstvo
ZZVŠ	Zavod za visoko šolstvo

1. KAZALO VSEBINE

1. KAZALO VSEBINE	7
2. UVOD	8
3. ZAKONSKA PODLAGA.....	10
4. ANALIZA STANJA	13
4.1 Razlog in posledice izgube biotske raznovrstnosti v Sloveniji (kratka analiza).....	13
4.2 Uresničevanje ciljev prejšnje strategije biotske raznovrstnosti (kratka analiza).....	14
4.2.1 Usmeritve ohranjanja biotske raznovrstnosti.....	14
4.2.2 Dejavnosti trajnostne rabe sestavin in trajnostnega razvoja.....	21
4.2.3 Podporne dejavnosti ohranjanja biotske raznovrstnosti in trajnostni rabi.....	28
5. METODA PRIPRAVE STROKOVNIH PODLAH	31
5.1 Uvodno srečanje.....	31
5.2 PSPN analiza.....	32
5.3 Prva delavnica.....	33
5.4 Druga delavnica.....	33
6. VIZIJA, PRIORITETE IN CILJI.....	34
6.1 Dolgoročna perspektiva ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji.....	34
6.2 Cilji nacionalne strategije.....	34
7. UKREPI ZA DOSEGANJE CILJEV OHRANJANJA BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V SLOVENIJI.....	35
(AKCIJSKI NAČRT)	35
8. VIRI	45
9. SPREMLJANJE STANJA IN POROČANJE.....	50
10. DODATKI	60
10.1 Preglednica pokritosti strateških ciljev EU do 2020 in globalnih strateških ciljev	60

2. UVOD

Biotska raznovrstnost je temelj delovanja ekosistemov in zagotavljanja ekosistemskih storitev, nujnih za blaginjo ljudi. Med drugim je pomembna za varnost preskrbe s hrano, zdravje ljudi, čist zrak in vodo. Biotska raznovrstnost prispeva tudi k preživetju lokalnih skupnosti in razvoju gospodarstva. Hiter upad biotske raznovrstnosti po vsem svetu, je politično vprašanje velikega svetovnega pomena (Randall, 1991; Alho, 2008). Na svetovnem vrhu v Riu de Janeiru leta 1992, je večina svetovnih vlad podpisala globalno Konvencijo o biološki raznovrstnosti. Do leta 1993 jo je ratificiralo dovolj držav, da je začela veljati. Konvencija pravi, da je ohranjanje biotske raznovrstnosti skupna skrb človeštva, zaradi njene vrednosti same po sebi in tudi njenega pomena za ljudi. Vlade so odgovorne za ohranjanje biotske raznovrstnosti njihove države in uporabo biotskih virov na trajnosten način.

Vrednost biotske raznovrstnosti obsega:

- neposredno uporabo,
- posredne vrednote (npr. ekosistemske storitve, rekreacija, estetski užitki) (Biodiversity..., 1999).

Neposredno uporabo predstavljajo primeri, ko ljudje neposredno porabljajo ali uporabljajo vrste za svojo korist. Do takšne rabe prihaja v razvoju farmacevtskih izdelkov, za vzpostavitev in vzdrževanje genskih baz za kmetijstvo ter za vzdrževanje industrije, ki temelji na uporabi vrst (ribištvo, gozdarstvo). Ob rasti rabe biotehnologije, bo ekonomska vrednost genetskega materiala iz narave le še narasla (Biodiversity..., 1999; Tilman, 1997).

Druga večja skupina vrednot povezanih z biotsko raznovrstnostjo so posredne vrednote, ki jih zagotavljajo ekosistemske storitve. Slednje so pogoji in procesi s katerimi naravni ekosistemi – in vrste, ki jih sestavljajo – vzdržujejo in izpolnjujejo človeška življenja. Brez osnovnih storitev, ki jih naravni ekosistemi zagotavljajo, ljudje ne bi preživeli. Ti procesi so predvsem: spreminjanje sončne energije v nam dostopno energijo, kroženje hranil, recikliranje organskega odpada, tvorba prsti, blaženje podnebnih ekstremov, uravnavanje in zmanjševanje škod zaradi poplav, nadzor nad škodljivci, varstvo kvalitete vode, opravevanje pridelkov. Povezave med ekosistemskimi storitvami in biotsko raznovrstnostjo je težko pokazati. V teoriji je biotska raznovrstnost povezana z izboljšanjem ekosistemskih funkcij, vendar je takšne povezave težko, če že ne nemogoče raziskovati. Pregled raziskav izpeljanih na to temo je pokazal, da veliko vidikov stabilnosti, delovanja in trajnega obstoja ekosistema temelji na biotski raznovrstnosti (Biodiversity..., 1999). Ohranjanje in vzdrževanje površin, ki vključujejo gozd, travišča in vodne sisteme, pripomore k trajnemu delovanju ekosistemskih storitev (Tilman, 1997). Vrednost teh storitev je neizmerljiva, če upoštevamo, da brez njih ni življenja. Njihovo vrednost lahko kljub temu ocenimo, če izračunamo, koliko bi stalo, če bi jih hoteli nadomestiti z nadomestki, ki bi jih izdelali sami. Ekonomisti so pred 15 leti izdelali grobo oceno stroškov in izračunali, da bi bila vrednost ekosistemskih storitev in naravnega potenciala na globalni ravni vredna 33 trilionov \$ na leto ali povedano drugače, približno dva bruto domača proizvoda vseh držav skupaj (Costanza in sod., 1997). V letu 2012 je pregled raziskav, ki se ukvarjajo s stroški ekosistemskih storitev, pokazal, da skupna vrednost ekosistemskih storitev 1 ha 'povprečnega' odprtega oceana znaša 490 \$/leto, skupna vrednost ekosistemskih storitev 1 ha 'povprečnega' koralnega grebena pa skoraj 350.000 \$/leto (de Groot in sod., 2012).

Globalne in državne raziskave težko neposredno povežemo z izgubo biotske raznovrstnosti na lokalni ravni. Kljub temu so takšne raziskave pokazatelj, da je biotska raznovrstnost zelo podcenjena, ko nadaljujemo z uporabo prostora in razvojem, ki vodi v njen propad. Na lokalni ravni lahko izgubo biotske raznovrstnosti merimo z izgubo prej naravnih območij. V primeru, da je šlo za izgubo mokrišč,

so posledice lahko npr. pogostejše in obilnejše poplave. Za reševanje tega problema se najpogosteje uporabljajo različni protipoplavni ukrepi, ki velikokrat dodatno uničujejo prostor in so poleg tega zelo dragi (Biodiversity..., 1999; ARSO 2001).

Pomemben vidik pri vrednotenju biotske raznovrstnosti je tudi uporaba narave za rekreacijo in estetsko uživanje v okolju, ki ga obiskovalci doživljajo kot del naravne dediščine. Oboje predstavlja veliko vrednost za kvaliteto življenja ljudi. Naravo (v Sloveniji je v največji meri tukaj mišljen gozd in hribovita območja) ljudje obiskujejo kot pohodniki, nabiralci, kolesarji, tekači, ribiči, fotografi, ... Rekreacija v naravnem okolju vzdržuje in izboljšuje zdravstveno stanje ljudi, kar zmanjšuje stroške zdravniške oskrbe (Biodiversity..., 1999; ARSO 2001).

Poseben vidik vrednosti biotske raznovrstnosti, ki ga je težje opredeliti, vključuje občutke etične zavezanosti varovanja ostalih vrst pred izumrtjem, prepričanja povezana s cenjenjem Zemlje in njenih prebivalcev in željo po tem, da svojim potomcem zapustimo vse, česar smo bili deležni tudi mi. Splošno gledano je naštetu osnovna motivacija vsakega, ki si prizadeva za ohranjanje biotske raznovrstnosti (Biodiversity..., 1999; ARSO 2001).

3. ZAKONSKA PODLAGA

OHRANJANJE NARAVE

- Direktiva 2001/18/ES Evropskega Parlamenta In Sveta z dne 12. marca 2001 o namernem sproščanju gensko spremenjenih organizmov v okolje in razveljavitvi Direktive Sveta 90/220/EGS (UL L 106, 17.4.2001, str. 1)
- Zakon o ohranjanju narave (UPB2) (Uradni list RS, št. 96/04)
- Zakon o naravnem rezervatu Škocjanski zatok (Uradni list RS, št. 20/98)
- Zakon o ratifikaciji Konvencije o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami, spremembe konvencije ter dodatkov I, II, III in IV h konvenciji (MKTOZR) (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 31/99)
- Zakon o ratifikaciji Konvencije o biološki raznovrstnosti (Uradni list RS, št. 30/96)
- Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njihovih naravnih življenjskih prostorov – Bernska konvencija (Uradni list RS, št. 55/99)
- Zakon o regijskem parku Škocjanske jame (Uradni list RS, št. 57/96)
- Zakon o Triglavskem narodnem parku (Uradni list RS, št. 52/10)
- Zakon o varstvu podzemnih jam (Uradni list RS, št. 2/04)
- Uredba o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS, št. 48/04, 33/13 in 99/13)
- Uredba o habitatnih tipih (Uradni list RS, št. 112/03, 36/09, 33/13)
- Uredba o izvajanju Uredbe (ES) o čezmejnem gibanju gensko spremenjenih organizmov (Uradni list RS, št. 72/05 in 38/10)
- Uredba o Krajinskem parku Goričko (Uradni list RS, št. 101/03)
- Uredba o Krajinskem parku Kolpa (Uradni list RS, št. 85/06)
- Uredba o Krajinskem parku Ljubljansko barje (Uradni list RS, št. 112/08)
- Uredba o Krajinskem parku Sečoveljske soline (Uradni list RS, št. 29/01)
- Uredba o Krajinskem parku Strunjan (Uradni list RS, št. 107/04, 113/04, 83/06, 71/08, 77/10)
- Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04, 109/04, 85/05, 115/07, 96/08, 36/09, 102/11, 15/14)
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13, 3/14)
- Uredba o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst (PE-CONS 70/14 - 2013/0307 (COD))
- Uredba o zatočišču za živali prosto živečih vrst (Uradni list RS, št. 98/02, 46/04, 39/08)
- Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04, 110/04, 115/07, 36/09, 15/14)
- Uredba o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS, št. 48/04, 33/13, 99/13)
- Uredba o zvrsteh naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 52/02, 67/03)
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10)
- Pravilnik o izvedbi presoje tveganja za naravo in o pridobitvi pooblastila (Uradni list RS, št. 43/02)
- Pravilnik o načrtu ukrepov za primer nesreče pri delu z gensko spremenjenimi organizmi v zaprtem sistemu (Uradni list RS, št. 69/05)
- Pravilnik o oceni tveganja za namerno sproščanje gensko spremenjenih organizmov v okolje (Uradni list RS, št. 4/06)
- Pravilnik o registru gensko spremenjenih organizmov (Uradni list RS, št. 79/06)
- Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (Uradni list RS, št. 82/02, 42/10)

GENSKO SPREMENJENI ORGANIZMI

- Kartagenski protokol o biološki varnosti h Konvenciji o biološki raznovrstnosti (Uradni list RS, št. 89/02)
- Zakon o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi (ZRGSO) (Uradni list RS, št. 23/05 – UPB1, 21/10)
- Zakon o ratifikaciji Dopolnilnega protokola iz Nagoje in Kuala Lumpurja o odgovornosti in nadomestilih h Kartagenskemu protokolu o biološki varnosti (Uradni list RS, št. 25/14)
- Pravilnik o vsebini prijave namernega sproščanja gensko spremenjenih organizmov v okolje (Uradni list RS, št. 42/05)

VODE

- Direktiva 2007/60/ES Evropskega Parlamenta In Sveta z dne 23. oktobra 2007 o oceni in obvladovanju poplavne ogroženosti. (UL L 288, 6.11.2007, str. 27)
- Zakon o vodah (Uradni list RS, št. 67/02, 57/08, 57/12, 100/13 in 40/14)
- Uredba o kriterijih za določitev ter načinu spremljanja in poročanja ekološko sprejemljivega pretoka (Uradni list RS, št. 97/09)
- Uredba o načrtu upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja (Uradni list RS, št. 61/11 in 49/12)
- Pravilnik o vrstah in obsegu nalog obveznih državnih gospodarskih javnih služb urejanja voda (Uradni list RS, št. 57/06)

KMETIJSVTO

- Zakon o soobstoju genško spremenjenih rastlin z ostalimi kmetijskimi rastlinami (Uradni list RS, št. 41/09)
- Zakon o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 19/10 - uradno prečiščeno besedilo)
- Uredba o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (Uradni list RS, št. 98/11 in 113/13)
- Uredba o nadomestilu za zmanjšanje dohodka iz kmetijske dejavnosti zaradi prilagoditve ukrepom vodovarstvenega režima (Uradni list RS, št. 5/10, 102/10)
- Uredba o neposrednih plačilih v kmetijstvu (Uradni list RS, št. 113/09, 62/10, 4/11, 81/11, 98/11, 80/12, 85/13, 113/13, 78/14)
- Uredba o podrobnih ukrepih za pridelavo genško spremenjene koruze (Uradni list RS, št. 12/10)
- Uredba o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (Uradni list RS, št. 98/11, 113/13)
- Pravilnik o ohranjanju biotske raznovrstnosti v živinoreji (Uradni list RS, št. 90/04)
- Odredba o bivalnih razmerah in oskrbi živali prostoživečih vrst v ujetništvu (Uradni list RS, št. 90/01)

RIBIŠTVO IN RIBOGOJSTVO

- Direktiva 2008/56/ES Evropskega Parlamenta in Sveta o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju politike morskega okolja
- Zakon o sladkovodnem ribištvu (Uradni list RS, št. 61/06)
- Uredba Sveta (ES) o uporabi tujih in lokalno neprizotnih vrst v ribogojstvu (Uredba ES št. 708/07)
- Uredba Sveta (ES) št. 708/2007 z dne 11. junija 2007 o uporabi tujih in lokalno neprizotnih vrst v ribogojstvu
- Pravilnik o komercialnih ribnikih (Uradni list RS, št. 113/07)
- Pravilnik o podrobnejših pogojih za pridobitev dovoljenja za gojitev rib za poribljavanje (Uradni list RS, št. 61/10)

GOZDARSTVO IN LOVSTVO

- Resolucija o nacionalnem gozdnem programu (ReNGP) (Uradni list RS, št. 111/07)
- Zakon o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, št. 16/04, 17/08)
- Zakon o gozdovih (Uradni list RS, št. 30/93, 67/02, 110/02 - ZGO-1, 110/07, 106/10, 63/13, 17/14)
- Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom (Uradni list RS, št. 88/05, 56/07, 29/09, 91/10, 1/13)

OKOLJE

- Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja 2005–2012 (Uradni list RS, št. 02/06)
- Zakon o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/20, 70/08, 108/09, 48/12, 57/12, 93/13)
- Pravilnik o podrobnejših merilih za ugotavljanje okoljske škode (Uradni list RS, št. 46/09)

PROSTOR

- Zakon o prostorskem načrtovanju (Uradni list RS, št. 33/07, 108/09, 57/12, 106/12)
- Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o krajini (Uradni list RS, št. 19/03)
- Zakon o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor (Uradni list RS, št. 80/10, 106/10, 57/12)
- Zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02, 8/03)
- Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, št. 76/04)
- Pravilnik o primernih načinih varovanja premoženja in vrstah ukrepov za preprečitev nadaljnje škode na premoženju (Uradni list RS, št. 74/05)
- Prostorski red Slovenije (Uradni list RS, št. 122/04)

4. ANALIZA STANJA

Analiza doseganja ciljev pretekle Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti (SOBR) v Sloveniji je bila narejena v letu 2012 (Kus Veenvliet, 2012). Analizo smo v nadaljevanju povzeli. V primeru, da je prišlo do bistvenih sprememb v letih 2012 – 2014, smo jih predstavili v opombah.

4.1 Razlog in posledice izgube biotske raznovrstnosti v Sloveniji (kratka analiza)

V desetletnem obdobju veljavnosti prejšnje SOBR so se izvajali mnogi ukrepi ohranjanja biotske raznovrstnosti, a so se istočasno pritiski zaradi človekovih dejavnosti tako povečali, da upadanja biotske raznovrstnosti nismo uspeli zaustaviti. Glavni vzrok neugodnega ohranitvenega stanja vrst je izguba habitatov, ki jih z netrajnostnim gospodarjenjem in posegi v prostor povzroča človek. Največji pritiski so prisotni na travniške habitate in mokrišča v nižinskih delih Slovenije. Spremembe v kmetijski politiki in preusmerjanje na tržno ekonomijo se odražajo v opuščanju kmetijsko manj zanimivih delov na eni ter intenzifikaciji zanimivejših kmetijskih površin na drugi strani. Na območjih komasacij se izgublja krajinska pestrost, izginjanje krajinskih elementov pa vodi tudi v zmanjševanje pestrosti habitatov in vrst. Bistveno so se povečali tudi pritiski zaradi širjenja poselitvenih območij ter gradnje industrijskih območij in prometnic. O stanju in populacijskih trendih vrst imamo večinoma le zelo skope podatke, saj je bil monitoring vzpostavljen šele v zadnjih letih in se sedaj izvaja le za nekatere vrste. Iz že zbranih podatkov pa je razvidno, da populacije, predvsem vrste, vezane na tradicionalno kmetijsko krajino, upadajo. Še vedno je večinoma ugodno stanje gozdnih habitatnih tipov, čeprav se tudi na gozdni prostor pritiski povečujejo.

Leta 1999 je bil sprejet Zakon o ohranjanju narave (ZON), ki je prinesel bistvene spremembe varstva narave na vsebinskem in organizacijskem področju. V obdobju veljavnosti SOBR je bila sprejeta večina podzakonskih aktov, vzpostavljena je bila nova organizacijska struktura z Zavodom RS za varstvo narave kot osrednjo strokovno organizacijo na področju ohranjanja narave. Kljub temu je opaziti, da je družbeno spoštovanje predpisov na področju varstva narave nizko. Ob kadrovsko šibkih inšpekcijskih službah in le delno vzpostavljenem neposrednem nadzoru v naravi tako sicer kakovosten sistem še ne zagotavlja učinkovitega varstva narave.

V več kot desetletnem obdobju so nekatere sistemske rešitve ZON ostale neizkoriščene. Ukrepi pogodbenega varstva in skrbništva, s katerimi bi se lahko hitreje odzivali na ugotovljene negativne trende, se v praksi skoraj niso uporabljali. Nekoliko boljše je stanje na področju zavarovanih območij, čeprav so procesi ustanavljanja zavarovanih območij dolgotrajni, javna sredstva za izvajanje konkretnih naravovarstvenih aktivnosti na obstoječih zavarovanih območjih pa so preskromna. Načrtovana je bila ustanovitev številnih novih regijskih in krajinskih parkov, kar bi bistveno povečalo površino zavarovanih območij, vendar je bilo uresničevanje teh načrtov dokaj skromno. Skladno s cilji Nacionalnega programa varstva okolja bi moral delež zavarovanih območij leta 2008 znašati 17 %, a se je v obdobju 2002–2011 povečal le za 3 % in je leta 2011 znašal le 12,6 %¹. Stanje na področju zavarovanih območij pa se je na državnih zavarovanih območij izboljšalo v organizacijskem smislu, saj je država zagotovila upravljanje za vse državne regijske in krajinske parke. Na teh območjih upravljavci kljub omejenim finančnim in človeškim virom izvajajo številne varstvene in razvojne aktivnosti, ki prispevajo k ciljem ohranjanja narave. Zaradi kadrovske podhranjenosti so upravljavci tudi v velikem zaostanku s pripravo načrtov upravljanja, čeprav je večina upravljavcev že pristopila k njihovi pripravi. Slabše je stanje na lokalnih zavarovanih

¹ Do leta 2014 so bila zavarovana območja ustanovljena na 13,9 % državnega ozemlja (Atlas okolja, 2014).

območjih, ki večinoma nimajo urejenega upravljanja in se na njih večinoma upravljavski ukrepi tudi ne izvajajo.

4.2 Uresničevanje ciljev prejšnje strategije biotske raznovrstnosti (kratka analiza)

Cilji in usmeritve SOBR 2001-2011 so bili združeni v tri poglavja:

- Usmeritve ohranjanja biotske raznovrstnosti,
- Dejavnosti trajnostne rabe sestavin in trajnostnega razvoja,
- Podporne dejavnosti ohranjanja biotske raznovrstnosti in trajnostne rabe.

V nadaljevanju podajamo povzetek analize uresničevanja ciljev v sklopu teh poglavij oziroma njihovih podpoglavij.

4.2.1 Usmeritve ohranjanja biotske raznovrstnosti

OHRANJANJE EKOSISTEMOV

Bistvene spremembe na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti je prineslo članstvo Slovenije v Evropski uniji. Slovenija je leta 2004 vzpostavila omrežje območij Natura 2000, ki izhaja iz obveznosti Direktive o habitatih in Direktive o pticah. Omrežje obsega 35,5 % ozemlja Slovenije in se na 10,1 % tudi prekriva z zavarovanimi območji². Vzpostavitev omrežja Natura 2000 lahko štejemo za najpomembnejši dosežek na področju ohranjanja narave v zadnjem desetletju, saj je v slovenski prostor prinesla večje upoštevanje varstva narave pri prostorskem načrtovanju in načrtovanju rabe naravnih dobrin. Leta 2007 je bil sprejet Operativni program – Program upravljanja območij Natura 2000 2007–2013. S tem programom so bili upravljavski ukrepi na območjih Natura 2000 naloženi sektorjem glede na njihove pristojnosti v prostoru, kar se je v nekaterih primerih izkazalo za uspešno, ponekod pa so se na izvedbeni ravni še pojavljale težave³.

Države članice EU morajo po 17. členu Direktive o habitatih vsakih šest let izdelati poročilo o izvajanju ukrepov po tej direktivi^{4 5}.

² Omrežje, po zadnjih spremembah v letu 2013, obsega 37,16 % ozemlja Slovenije in se na 10,3 % tudi prekriva z zavarovanimi območji (Atlas okolja, 2014).

³ Omenjeni program je v preteklem letu potekel, zato je v pripravi nov Program upravljanja območij Natura 2000 2014–2020. Program bo dal obvezna izhodišča za upravljanje z območji Natura 2000 in bo podlaga za pripravo prednostnega akcijskega okvirja, ki bo osnova za financiranje območij Natura 2000 (PUN 2000, 2014).

⁴ Republika Slovenija je zadnje poročilo poslala v letu 2013. Iz poročila (ZRSVN, 2013), ki ga povzemamo v nadaljevanju, izhaja, da so v najslabšem stanju habitatni tipi sladkih celinskih voda, kjer je v ugodnem stanju le nekaj več kot 10 % HT, v neugodnem stanju je nekaj manj kot 30 % HT, v slabem stanju pa celo več kot 60 % HT. Sledijo travniški habitatni tipi, kjer je v ugodnem stanju nekaj manj kot 30 % HT, v neugodnem stanju okrog 20 % HT, v slabem stanju pa okrog 50 % HT. Med HT barij in močvirij je kar okoli 45 % HT v neugodnem stanju, v slabem pa jih je okrog 15 %. Tudi skoraj 60 % gozdnih habitatov je v neugodnem stanju, v ugodnem pa jih je okrog 30 %. V najboljšem stanju so HT goličav, obalni in priobalni HT, resave in nizko grmičevje ter brinovje. V nadaljevanju podajamo seznam HT, ki so v slabem stanju, ki se še slabša: • Bazična nizka barja (7230) • Obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka) (91E0) • Obrečni hrastovo-jesenovo-brestovi gozdovi (91F0) • Naravna evtrofna jezera z vodno vegetacijo zvez Magnopotamion ali Hydrocharition (3150) • Alpske reke in zelnata vegetacija vzdolž njihovih bregov (3220) • Alpske reke in lesnata vegetacija s sivo vrbo (*Salix eleagnos*) vzdolž njihovih bregov (3240) • Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez *Ranunculion fluitantis* in *Callitriche-Batrachion* (3260) • Reke z muljastimi obrežji z vegetacijo zvez *Chenopodion rubri* p.p. in *Bidentation* p.p. (3270) • Polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (*Festuco-Brometalia*) (*pomembna rastišča kukavičevk) (6210) • Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*) (6410) • Nižinske in montanske do alpinske hidrofilne robne združbe z visokim steblikovjem (6430) • Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510) • Vzhodna submediteranska suha travišča (*Scorzoneretalia villosae*) (62A0) • Stalni ledeniki (8340)

Področje ohranjanja podzemne biotske pestrosti od leta 2004 ureja Zakon o varstvu podzemnih jam. Na sistemski ravni je varovanje jam dobro urejeno. Vse jame so razglašene za naravne vrednote. Glede na režim vstopa so jame razvrščene v tri kategorije: odprte jame s prostim vstopom, odprte jame z nadzorovanim vstopom in zaprte jame. Slabše je stanje na izvedbeni ravni, saj se predlagani ukrepi neposrednega varstva, s katerimi bi uredili način upravljanja naravovarstveno pomembnejših jam še niso izvedli. Jame najbolj ogroža onesnaževanje. Čeprav so bile v preteklih letih v okviru prostovoljskih akcij nekatere jame očiščene, je še vedno ocenjeno, da je v nižinskih kraških območjih onesnaženih med 15 in 20 % jam.

OHRANJANJE KRAJINSKE PESTROSTI

Ohranjanje krajine in krajinske pestrosti je še posebej poudarjeno v zavarovanih območjih, ki so sicer prednostno ustanovljena s ciljem ohranjanja narave. Tako novejši akti o zavarovanju med razvojnimi usmeritvami navajajo tudi spodbujanje trajnostnega razvoja, ki je skladen s cilji posameznega zavarovanega območja, ohranjanje krajinske pestrosti in značilnih krajinskih prvin pa je eden od splošnih varstvenih režimov. Na zavarovanih območjih, ki imajo upravljavca v zadnjem desetletju zaznavamo postopen napredek, saj upravljavci z raznovrstnimi aktivnostmi spodbujajo lokalne prebivalce k trajnostni rabi prostora. Ponekod pa se zaradi ekonomskih interesov še vedno pojavlja tudi izrazito netrajnostna raba (npr. intenzivno sekanje gozdov, intenzivno kmetijstvo) ali dejavnosti, ki niso skladne z varstvenimi cilji ali celo resno ogrožajo njihovo doseganje. Na nekaterih zavarovanih območjih se krepijo interesi po širjenju infrastrukture, poselitvenih območji, monokultur v kmetijstvu, ki bodo nedvomno zmanjševali krajinsko pestrost.

Krajina in krajinska pestrost sta v veliki meri odvisni od naravnih procesov in socialno-ekonomskih razmer. Na razporeditev krajinskih elementov in njihovo strukturo najbolj vpliva kmetijska dejavnost. Spremembe v kmetijski politiki in preusmerjanje na tržno ekonomijo se odražajo v opuščanju kmetijsko manj zanimivih delov na eni ter intenzifikaciji zanimivejših kmetijskih površin na drugi strani. Tako se spreminja podoba krasa ali pa visokogorskih planin (zaraščanje), poplavnih ravnin (melioracije, npr. regulacija ter melioracija Vipavske in Pesniške doline). Dodatna posebnost slovenske krajine je drobna členitev prostora, ki daje zelo zanimivo krajinsko sliko, ki pa je za sedanje oblike kmetovanja neprimerna, zato je potrebna zložba zemljišč, kar se prav tako odraža v krajinski pestrosti.

V letih 2007 in 2008 je bil izdelan Ciljni raziskovalni projekt z naslovom *Trajnostni razvoj varovanih območij – celostni pristop in aktivna vloga države: trajnostno gospodarjenje v varovanih območjih z vidika doseganja skladnejšega regionalnega razvoja* (Plut in sod. 2008 v Veenvliet 2012). Namen projekta je bil opredeliti možnosti trajnostnih oblik razvoja v različnih tipih varovanih območij in raziskati poti za povečanje aktivnejše vloge države na področjih, ki predstavljajo razvojne potencialne (za)varovanih območij ob njihovem sočasnem varovanju. Avtorji

⁵ Poročilo (ZRSVN, 2014) podaja tudi podatke o prepoznanih pritiskih in grožnjah. Kot visoka grožnja so bile v 34 % prepoznane spremembe naravnega sistema, v 25 % pa kmetijstvo. Gozdarstvo, urbanizacija, izkoriščanje naravnih virov (razen kmetijstva in gozdarstva), onesnaženje in naravni biotski in abiotski pritiski ter ostalo je zavzemalo manjši delež visokih groženj (vsi pod 10 %). Med grožnjami s področja sprememb naravnega sistema so bile kot najpogostejše prepoznane antropogene spremembe hidroloških razmer (kanaliziranje in preusmerjanje vode, prilagoditve hidrološkega delovanja, izsuševanje zemljišč) in spremembe v ekosistemih (zmanjševanje ali izguba specifičnih habitatnih lastnosti, antropogeno zmanjševanje povezljivosti habitatov). Med grožnjami kmetijstva prevladujejo spremembe v kmetijski praksi (intenzifikacija) in košnja travnišč – tako intenzifikacija košnje kot tudi opuščanje košnje. Navedeni podatki nam kažejo, da se stanje na področju ohranjanja HT ni dosti spremenilo od 2004, ko je veljalo, da je stanje najbolj pereče pri skupinah habitatnih tipov, ki se pojavljajo vzdolž sladkih voda, habitatnih tipov grmišč in travnišč, predvsem v celinski regiji pa tudi habitatnih tipov barij in močvirij. Stanje gozdnih habitatnih tipov pa je bilo ocenjeno kot večinoma ugodno.

med razvojne možnosti (za)varovanih območij navajajo predvsem ekološko kmetovanje ter sonaravne oblike turizma (ekoturizem, geoturizem, kulturni in izobraževalni turizem) ter tiste oblike rekreacije, ki imajo minimalne okoljske učinke.

Z usmerjanjem razvoja v zadnjem desetletju marsikje nismo uspeli preprečiti negativnih vplivov prostorskih posegov na krajino. Leta 2004 je bila sprejeta Strategija prostorskega razvoja Slovenije in Prostorski red Slovenije, ki sta nacionalna dokumenta za usmerjanje prostorskega razvoja. Strategija vsebuje tudi usmeritve za poselitev, infrastrukturo in krajino, ki jih je treba upoštevati pri pripravi prostorskih aktov na različnih ravneh. Za področje kulturne krajine so v poglavju Krepitev prepoznavnosti kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti krajine navedene prioritete in usmeritve za ohranjanje kulturne krajine.

OHRANJANJE VRST

Na področju ohranjanja vrst ugotavljamo, da so bili v zadnjem desetletju sprejeti številni predpisi, s katerimi se varujejo vrste in njihovi habitati. Čeprav imamo o populacijskih trendih razmeroma skope podatke, ti kažejo, da se stanje številnih vrst slabša, nekaterim grozi celo izumrtje. Po podatkih, ki jih je za potrebe poročanja po 17. členu Direktive o habitatih zbral ZRSVN, je bilo leta 2008 le 20 % evropsko pomembnih vrst v ugodnem ohranitvenem stanju (o pticah se poroča ločeno, zato niso bile zajete v te številke) (Petkovšek 2011b, v Veenvliet 2012)⁶. Glavni vzrok neugodnega stanja ohranjenosti vrst v Sloveniji je izginjanje habitatov vrst, ki jih z netrajnostnim gospodarjenjem in posegi v prostor povzroča človek. Za ptice je bilo poročilo, ki se nanaša na stanje v obdobju 2005–2007 in vključuje tudi ocene ohranitvenega stanja, pripravljeno leta 2009. Za 69 vrst (22 %) na 22 Natura 2000 območjih je bilo ugotovljeno stanje ugodno, za 62 vrst (19 %) na 19 območjih pa neugodno ohranitveno stanje. Za 190 vrst (59 %) na 25 Natura 2000 območjih je bilo ugotovljeno vprašljivo ohranitveno stanje, saj zaradi pomanjkanja podatkov ni bilo mogoče podati ocene (MOP 2009, v Veenvliet 2012)⁷. Najbolj zaskrbljujoče je stanje nekaterih ptic kmetijske krajine, pa tudi nekaterih vrst, ki so vezane na celinske vode in mokrišča. V gozdovih so ogrožene predvsem tiste vrste ptic, ki so občutljive na človekovo vznemirjanje ali pa so vezane na gozdove z visokim deležem odmrle lesne mase⁸.

⁶ Republika Slovenija je zadnje poročilo za vrste poslala v letu 2013. Ocena za vrste je naslednja: v ugodnem stanju je 29 % vseh Natura 2000 vrst, v neugodnem stanju jih je 40 %, v slabem stanju pa 11 % vrst. Za 20 % vrst stanja ni bilo mogoče opredeliti. V najslabšem stanju so vrste s skupine členonožcev, kjer je v ugodnem stanju le nekaj več kot 10 % vrst, v neugodnem stanju jih je skoraj 60 %, v slabem pa okrog 20 % vrst. Nič bolje ne kaže dvoživkam, kjer je kar okrog 80 % vrst v neugodnem stanju, v slabem jih je nekaj odstotkov, v ugodnem stanju pa ni niti ena vrsta. Od leta 2007 do leta 2013 se je stanje poslabšalo predvsem netopirjem. Malemu podkovnjaku se je tako stanje iz ugodnega spremenilo v slabo. Za razliko od habitatnih tipov je tu kar petina vrst, za katere zaradi pomanjkanja podatkov ocene niso bile podane.

⁷ Republika Slovenija je zadnje poročilo za ptice (poročanje po 12. Členu Direktive o pticah) poslala v letu 2014 (ZRSVN, 2014). Iz tabel je razvidno, da je kratkoročen trend (2001-2012) populacij prezimujočih vrst negativen v slabih 15 %, dolgoročen trend (1980-2012) populacij prezimujočih vrst pa negativen v 40 %. Kratkoročen trend (2001-2012) populacij ptic gnezdil je negativen v slabih 24 %, dolgoročen trend (1980-2012) populacij ptic gnezdil pa negativen v 19 %.

⁸ Zadnje poročilo Kazalec "Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine – poročilo za leto 2014" (DOPPS, 2014) je pokazalo, da je sestavljeni indeks ptic kmetijske krajine v letu 2014 znašal 78,1, kar je za 0,8 % slabše od leta 2013. Sestavljeni indeks generalistov je bil v letu 2014 90,1 (-0,6 % glede na leto 2013), travniških vrst 62,8 (-4,5 % glede na leto 2013) in vrst mejic 69,5 (+0,3 % glede na leto 2013). SIPKK znaša tako že peto leto okoli 80, sestavljeni indeks travniških vrst ptic pa nadaljuje z upadom.

V zadnjem obdobju je bilo veliko storjenega na področju upravljanja s populacijami velikih zveri⁹. Pripravljene so bile strategije in akcijski načrti za medveda, volka in risa¹⁰. Čeprav je vlada RS potrdila le enega od dokumentov, se številne naloge ustrezno izvajajo. Z uporabo novih metod se je v zadnjih letih bistveno izboljšalo tudi poznavanje gibanj in populacij medveda, risa in volka. Od vseh treh velikih zveri je zaskrbljujoče predvsem stanje risa, saj je populacija v zadnjih letih močno upadla (Slana 2010, v Veenvliet 2012). Kot najverjetnejša vzroka za trenutno zaskrbljujoče stanje sta prepoznana ilegalni odstrel in parjenje v sorodstvu, saj je bilo ob ponovni naselitvi risa leta 1973 naseljenih le 6 živali. Glede na stanje populacije na območju Slovenije in sosednjih državah se znanstveniki nagibajo k doselitvi nekaj osebkov, za kar pa je treba najprej doseči soglasje interesnih skupin in splošne javnosti (Prihodnost risov ... 2010, v Veenvliet 2012).

Leta 2004 je bila sprejeta tudi Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah, s katero so zavarovane ogrožene prosto živeče živalske vrste, predpisana pravila ravnanja, poseben varstven režim ter ukrepi varstva in smernice za ohranitev habitatov živalskih vrst, z namenom ohranitve ugodnega stanja teh vrst. Uredba določa, da je živali živalskih vrst iz poglavja A priloge 1 te uredbe prepovedano zavestno poškodovati, zastrupiti, usmrtiti, odvzeti iz narave, loviti, ujeti ali vznemirjati, razen v izjemnih primerih, če ni druge možnosti in ta ravnanja ne škodujejo ohranitvi ugodnega stanja populacije. Za izjeme je potrebno dobiti dovoljenje MOP (ARSO). Selektiven in omejen odvzem živali iz narave, razen ptic, zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu, se lahko izvede tudi na podlagi predpisa ministra.

Tujerodne vrste so tudi v Sloveniji že prepoznane kot velika grožnja biotski raznovrstnosti. Že v Analizi izvajanja Konvencije o biološki raznovrstnosti (Kus Veenvliet & Kotarac 2005, v Veenvliet 2012) je bilo izpostavljeno, da je področje tujerodnih vrst eno najšibkejših področij izvajanja konvencije. Problema sta predvsem nedorečenost delitve pristojnosti in nalog med vladnimi institucijami, pa tudi nedograjen pravni sistem, ki ne omogoča ustreznega odzivanja. Strategija, katere sprejem je bil z NPVO predviden že v letu 2006, še ni bila pripravljena¹¹. Čeprav še niso bile izdelane podrobnejše analize, je očitno, da se invazivne rastline hitro širijo vzdolž vodotokov ter tudi vzdolž prometnic. Zaradi invazivnih tujerodnih rastlin so najbolj ogroženi mokriščni ekosistemi, saj se kar dve tretjini najbolj problematičnih invazivnih rastlinskih vrst širi izključno ali predvsem po in ob vodah. Problematika je najbolj izrazita vzdolž velikih rek (Sava, Drava, Mura), kjer se je kakih 20 vrst invazivnih rastlin predvsem v drugi polovici 20. stoletja tako razširilo, da so na obsežnih površinah popolnoma nadomestile naravno vegetacijo (Jogan 2005, v Veenvliet 2012). Stanje invazivnih tujerodnih živali je še slabše poznano, saj so podatki za zdaj razpršeni med raziskovalci različnih taksonomskih skupin in celovitega pregleda še nimamo¹². Kljub pomanjkanju podatkov, se je v zadnjih letih zvrstilo več ozaveščevalnih aktivnosti o tujerodnih vrstah za različne ciljne skupine. Povečuje se tudi število akcij odstranjevanja invazivnih vrst, ki pa jih večinoma izvajajo nevladne organizacije, v nekaj primerih tudi upravljavci zavarovanih območij.

⁹ Izvedena sta bila naslednja LIFE projekta: Ohranitev velikih zveri v Sloveniji – prva faza (rjavi medved), Varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji. V letu 2014 je bil pridobljen LIFE+ projekt: Upravljanje in ohranitev populacije rjavega medveda v severnih Dinaridih in Alpah – Life Dinalp Bear.

¹⁰ Akcijski načrt za upravljanje populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji za obdobje 2012 – 2017 je bil sprejet 6. 2. 2013.

¹¹ V prihodnjih letih lahko pričakujemo na tem področju več aktivnosti, saj je bila leta 2013 na ravni EU sprejeta Uredba o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst (PE-CONS 70/14 - 2013/0307 (COD)).

¹² V letih 2010–2012 je potekal Ciljni raziskovalni projekt *Neobiota Slovenije: Invazivne tujerodne vrste v Sloveniji ter vpliv na ohranjanje biotske raznovrstnosti in trajnostno rabo virov*, katerega cilj je bil zbrati obstoječe podatke o invazivnih tujerodnih vrstah v Sloveniji ter pregledati vplive teh vrst na biotsko raznovrstnost (Jogan in sod., 2012).

OHRANJANJE GENESKE PESTROSTI

SOBR 2001-2011 vsebuje usmeritve za ohranjanje genske pestrosti domorodnih vrst ter preprečevanje nenadzorovanega vnašanja tujerodnih in gensko spremenjenih organizmov (GSO) v okolje.

Za ohranjanje genske pestrosti domorodnih vrst je zelo pomembno ohranjanje povezanosti populacij. V zadnjih letih se bolj zavedamo negativnih vplivov velikih cest na prehajanje živali, kar se odraža tudi pri načrtovanju novih prometnih povezav. Na avtocestnih odsekih, zgrajenih v zadnjih letih, je tako kar nekaj podhodov s pohodnimi policami, ki omogočajo prehajanje živali. Njihova učinkovitost je odvisna od ustreznosti izgradnje in umeščenosti v prostor (okoliški habitat, bližina naselij, drugih cest). Ekodukti so bili zgrajeni na avtocesti A5 Dragučova–Pince (Pomurska avtocesta), kjer je na različnih odsekih 5 ekoduktov ter na avtocesti A2 Ljubljana-Obrežje, kjer je bilo z prehajanje divjadi zgrajenih šest pokritih vkopov. Problemi ostajajo na vseh starejših odsekih avtocest, kjer je podhodov malo, zelenih mostov pa ni. Potreba po izgradnji ekodukta na avtocesti Ljubljana–Koper, na odseku Vrhnika–Postojna je bila že izražena za risa (Skrbinšek & Krofel 2008, v Veenvliet 2012) in medveda (Adamič, Kobler & Jerina 2000, v Veenvliet 2012).

Na številnih odsekih regionalnih in lokalnih cest ostaja nerešeno prehajanje dvoživk, kar v času njihove spomladanske selitve na mrestišča povzroča veliko smrtnost. Na teh cestah, razen izjemoma, ukrepi za preprečevanje povozov dvoživk niso bili načrtovani, naknadno postavitvev pa je težko doseči, saj zanjo ni ustreznih sistemskih podlag. Dolgoročnih sistemskih rešitev še ni, manjkajo tudi ustrezne tehnične smernice in standardi za postavitve varovalnih ograj (Poboljšaj, Lešnik, & Cipot 2007, v Veenvliet 2012), saj so ograje, ki so že bile postavljene (predvsem na avtocestah), slabo funkcionalne in/ali nevzdrževane.¹³

Za nadzor nad naseljevanjem tujerodnih vrst je bil leta 2002 sprejet Pravilnik o izvedbi presoje tveganja za naravo in o pridobitvi pooblastila. Po podatkih ARSO je bilo med letoma 2003 in 2011 opravljenih 38 presoj tveganja. Od teh sta bili le dve presoji opravljeni za namen naselitve organizma za biotično varstvo, preostale pa so se nanašale na gojitev (gojenje v prostoru, ločenem od narave)¹⁴.

Drugo področje ohranjanja genske pestrosti se nanaša na gensko spremenjene organizme (GSO). Slovenija je leta 2002 ratificirala Kartagenski protokol o biološki varnosti h Konvenciji o biološki raznovrstnosti, katerega cilj je zagotavljanje varnega dela, transporta in rabe živih GSO, ki bi lahko škodljivo vplivali na biotsko raznovrstnost, vključno z zdravjem ljudi. Protokol pokriva predvsem čezmejna gibanja živih GSO in vzpostavlja mednarodne postopke, ki so v takih primerih obvezni za države pogodbenice¹⁵.

Leta 2002 je Slovenija sprejela Zakon o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi, ki je bil leta 2005 ob vstopu Slovenije v EU spremenjen in dopolnjen z določili zakonodaje EU, leta 2010 pa še z določili za prenos Direktive 2009/41/ES o uporabi gensko spremenjenih mikroorganizmov v zaprtih sistemih ter z nekaterimi določili, ki omogočajo učinkovitejše izvajanje zakonodaje. Zakon

¹³ Omeniti je potrebno tudi poletne selitve mladih osebkov nazaj na prezimovališča. O tej tematiki je zelo malo znanega, kljub temu da terenska opažanja kažejo, da smrtnost v času poletnih selitev ni nič manjša. Obseg problema verjetno zakriva dejstvo, da so povoženi osebki majhni in zato manj opazni.

¹⁴ Po podatkih ARSO so bile med letoma 2011 in 2013 opravljen 4 presoje tveganja. V vseh primerih so bile opravljene presoje za potrebe gojitve (gojenje v prostoru, ločenem od narave) (ARSO, 2014).

¹⁵ Aprila leta 2014 je v Sloveniji začel veljati Zakon o ratifikaciji Dopolnilnega protokola iz Nagoje in Kuala Lumpurja o odgovornosti in nadomestilih h Kartagenskemu protokolu o biološki varnosti.

o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi (ZRGSO) določa ukrepe za preprečevanje in zmanjševanje škodljivih vplivov na okolje, zlasti glede ohranjanja biotske raznovrstnosti, ter na zdravje ljudi, ob delu z GSO v zaprtih sistemih, namernem sproščanju GSO v okolje ali dajanju GSO izdelkov na trg. Slovenski in tudi EU zakonodajni okvir sta oblikovana tako, da je odločanje transparentno in omogoča sodelovanje javnosti v skladu z načeli Aarhuške konvencije. Čeprav je sprejem podzakonskih aktov ZRGSO potekal z zamudo in nekaj časa povzročal pravno praznino, so bili v letih 2005–2011 sprejeti vsi akti, s katerimi so podrobneje urejena področja dela z GSO v zaprtih sistemih, namernega sproščanja GSO v okolje, dajanja GSO izdelkov na trg in register GSO. Izvedeni so bili tudi vsi v NPVO predvideni ukrepi.

GSO v zaprtih sistemih se uporabljajo predvsem v laboratorijih, v manjši meri tudi v proizvodnih obratih. Zakonske podlage za namerno sproščanje GSO v okolje so vzpostavljene, a do zdaj v Sloveniji še ni bilo poljskih poskusov z GSO.

Kot članica EU Slovenija na svojem ozemlju za zdaj ne more izključiti nobenega tipa kmetovanja in ne more prepovedovati pridelave gensko spremenjenih rastlin (GSR), ki imajo dovoljenje za pridelavo v skladu z Uredbo 1829/2003/ES ali Direktivo 2001/18/ES. Slovenija je zato leta 2009 sprejela Zakon o soobstoju gensko spremenjenih rastlin z ostalimi kmetijskimi rastlinami. Namen zakona je urediti soobstoj tako, da bo vsak pridelovalec lahko izbral med ekološko, konvencionalno, integrirano pridelavo ali pridelavo GSR ter da bodo imeli možnost izbire med GSO in ne-GSO izdelki tudi predelovalna industrija in potrošniki. V skladu z zakonodajo EU in slovensko zakonodajo je v Sloveniji dovoljeno pridelovati tiste GSO, ki so odobreni za tržno pridelavo po vsej EU. Trenutno je v EU za pridelavo za prehrano dovoljena le koruza MON 810. V Sloveniji to področje ureja Uredba o podrobnih ukrepih za pridelavo gensko spremenjene koroze. Za pridelavo v industrijske namene je dovoljena tudi pridelava GSO krompirja Amflora. Več GSO je v EU odobrenih za uvoz in predelavo, kar pomeni, da se GSO lahko nahajajo v hrani, krmi in izdelkih.

Čezmejno gibanje GSO v celoti ureja evropska zakonodaja, in sicer Uredba (ES) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. julija 2003 o čezmejnem gibanju gensko spremenjenih organizmov z vsemi spremembami in Uredba o izvajanju Uredbe (ES) o čezmejnem gibanju gensko spremenjenih organizmov. Na mednarodni ravni čezmejno gibanje živih GSO urejata Kartagenski protokol in Dopolnilni protokol iz Nagoje in Kuala Lumpurja o odgovornosti in nadomestilih za škodo h Kartagenskemu protokolu.

Na področju ohranjanja genske pestrosti naj omenimo uspešno zgrajen zakonodajni sistem ravnanja z gensko spremenjenimi organizmi (GSO). Vzpostavljen, in s predpisi EU usklajen, je bil celovit zakonodajni in institucionalni sistem na področjih dela z GSO v zaprtih sistemih, namernega sproščanja GSO v okolje, dajanja GSO izdelkov na trg in čezmejnega gibanja GSO.

OHRANJANJE EX-SITU

Področju ohranjanja ex-situ je bilo v zadnjih letih posvečene malo pozornosti. Že leta 2003 je bil zaključen pregled pogojev in mehanizmov ex-situ ohranjanja. Pri popisu je bilo ugotovljeno, da je v Sloveniji 11 zbirk rastlin in trije botanični vrtovi. Živalske zbirke so glede na večjo številčnost skupine številčnejše, prisotne so tudi zbirke gliv in mikroorganizmov (Lebez Lozej in sod. 2003, v Veenvliet 2012). Za ohranjanje samoniklih rastlin je pomemben predvsem Botanični vrt Univerze v Ljubljani, ki med drugimi nalogami skrbi tudi za ohranjanje samoniklih rastlin s posebnim poudarkom na endemičnih in ogroženih vrstah. Leta 2009 je semenska banka obsegala semena 1273

rastlinskih taksonov, med katerimi so tudi številne domorodne rastline (Bavcon & Makše 2009, v Veenvliet 2012).

Usmeritev strategije na področju ohranjanja ex-situ se nanaša tudi na uveljavitev standardov za vzdrževanje živali v ujetništvu. Področje je razmeroma dobro urejeno. Podrobnejša določila o tem, katere bivalne razmere in katera oskrba štejejo za ustrezne pri zadrževanju živali prosto živečih vrst v jetništvu (razen za prevoz, gojitev in karanteno), vsebuje Odredba o bivalnih razmerah in oskrbi živali prostoživečih vrst v ujetništvu.

Slovenija je od leta 2000 tudi pogodbenica Konvencije o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (Konvencije CITES). Področje izvajanja konvencije je tako zakonodajno kot institucionalno dobro urejeno. Vlogo upravnega organa opravlja ministrstvo, pristojno za okolje in ARSO, naloge strokovnega organa pa od leta 2002 izvaja ZRSVN. Dobro je tudi sodelovanje s carinskimi organi, policijo in pristojnimi inšpekcijskimi službami. V zadnjih letih je bilo na mejah zaseženih več pošiljk mrtvih ptic, varovanih skladno s Konvencijo o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov (Bernsko konvencijo). Obseg nezakonite trgovine znotraj Slovenije ni dobro poznan. Občasno lahko na spletu zasledimo oglase, s katerimi zasebniki prodajajo posamezne osebke zavarovanih vrst živali in rastlin (opažanja avtorice Veenvliet 2012).

Za zatočišča za prostoživeče živali je bila leta 2002 sprejeta ustrezna zakonska podlaga – Uredba o zatočišču za živali prosto živečih vrst, v kateri so določene naloge zatočišča, postopek izbire izvajalca nalog, načini financiranja zatočišča in izvajanje nadzora. Trenutno naloge zatočišča za celo Slovenijo opravlja podjetje Golob d.o.o., ki ima zatočišče na Muti.

4.2.2 Dejavnosti trajnostne rabe sestavin in trajnostnega razvoja

SOBR 2001-2011 vsebuje podrobne cilje in usmeritve za osem dejavnosti trajnostne rabe sestavin: kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo, ribištvo, upravljanje z vodami, industrija in energetika, promet in turizem. V zadnjem desetletju se je na teh področjih vključevanje biotske raznovrstnosti v zakonodajne mehanizme in politike nedvomno izboljšalo, manj učinkoviti pa so bili na ravni izvajanja ukrepov. Možnosti za ohranjanje biotske raznovrstnosti, ki so vgrajene v predpise, se niso dosledno uporabljale, politike drugih sektorjev pa so pogosto sicer obravnavale biotsko raznovrstnost na deklarativni ravni, a predvsem na področjih kmetijstva, upravljanja z vodami, industrije in energetike ter prometa z izvedenimi ukrepi nismo uspeli zmanjšati pritiskov do take mere, da bi zaustavili upadanje biotske raznovrstnosti.

KMETIJSTVO

Slovenija se je z vstopom v EU vključila v Skupno kmetijsko politiko, ki je z reformo 2003 uvedla proizvodno nevezana plačila v obliki enoletnega plačila na hektar kmetijskih zemljišč. Slovenija je za črpanje evropskih sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja pripravila dva Programa razvoja podeželja (PRP) za obdobje 2004–2006 in 2007–2013. Ukrepi PRP 2007–2013 so oblikovani na štirih oseh. Za doseganje ciljev ohranjanja narave so najpomembnejši ukrepi 2. osi, ki vključujejo tudi plačila za kmetijsko-okoljske ukrepe (KO ukrepi).¹⁶

¹⁶ V procesu sprejemanja je tretji Program razvoja podeželja, ki bo sprejet za obdobje 2014 – 2020. V njem je opredeljenih 6 izbranih potreb ukrepanja:

1. Pospešitev procesov strukturnega prilagajanja v kmetijstvu.
2. Učinkovitejše tržno organiziranje kmetijstva, krepitev agroživilskih verig ter večja prepoznavnost in kakovost lokalno pridelanih proizvodov.
3. Ohranjanje naravnih virov in odziv na podnebne spremembe.
4. Trajnostno izkoriščanje gozdov in povečanje dodane vrednosti lesa z boljšim tržnim povezovanjem na področju gozdarstva in vzdolž gozdno-lesne verige ter povečanjem konkurenčnosti na področju gozdarstva in neindustrijske predelave lesa.
5. Zelena delovna mesta in skladen in vzdržen razvoj podeželja, ki temelji na razvoju endogenih potencialov lokalnega okolja.
6. Prenos znanja in inovacij, skrb za okolje in podnebne spremembe so horizontalni cilji, ki jih zasleduje vseh pet prednostnih področij ukrepanja.

Za doseganje ciljev ohranjanja biotske raznovrstnosti so najpomembnejši ukrepi opisani pod točko 3:

- Ohranjanje in/ali izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti na habitatih, vezanih na kmetijsko krajino.
- Zmanjšanje negativnih vplivov kmetijstva na kakovost površinskih in podzemnih voda.
- Ohranjanje oziroma izboljšanje proizvodnega potenciala tal.
- Ohranjanje kmetovanja na območjih z omejeno možnostjo za kmetijsko dejavnost.
- Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in amonijaka iz kmetijstva.
- Povečanje rabe OVE v rabi energije in dvig energetske učinkovitosti KMG.
- Prilagoditev kmetijstva na podnebne spremembe.

Za doseganje ciljev so predvideni naslednji ukrepi:

- Kmetijsko-okoljsko-podnebni ukrepi (KOPOP),
- Ekološko kmetovanje,
- Plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami.

Namen ukrepa kmetijsko okoljsko podnebnih plačil (KOPOP) je vzpostaviti ravnotežje med potrebo po pridelavi hrane in varovanjem okolja ter spodbuditi kmetijska gospodarstva, da bi s kmetijskimi zemljišči gospodarila na način, ki zmanjšuje vplive kmetovanja na okolje, prispeva k blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam ter zagotavlja izvajanje družbeno pomembnih storitev in neblagovnih javnih dobrin. KOPOP ukrepi so opredeljeni kot nadstandard izvajanja kmetijske prakse, v katerega se kmetje vključujejo prostovoljno za dobo najmanj 5 let. Zaradi omejitve ukrepov, ki pomenijo izpad prihodka ali večje stroške dela, so kmetje upravičeni do finančnega nadomestila (PRP, 2014).

Na področju vključevanja ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti v kmetijstvu je bil v zadnjem desetletju storjen napredek, saj se je uveljavil omenjeni sistem kmetijsko-okoljskih plačil. Z njimi se ohranja kmetijsko dejavnost in obdelanost kmetijskih zemljišč na območjih, ki so manj primerna za kmetovanje, preprečuje se zaraščanje ter se spodbuja okolju prijaznejše kmetovanje z omejitvami, s katerimi se blaži negativne vplive intenzivnega kmetovanja. Kmetije se v KO ukrepe vključujejo prostovoljno. Med letoma 2001 in 2007 so se površine, vključene v KO ukrepe povečevale, nato pa je zanimanje kmetov za večino ukrepov začelo upadati, saj plačila za nekatere ukrepe niso bila dovolj stimulatívna in niso pokrila vseh stroškov prilagojene pridelave in izpada dohodka. Analiza uresničevanja varstvenih ciljev OP Natura do leta 2009 je pokazala, da za zastavljenimi cilji močno zaostajamo. (Žvikart 2010, v Veenvliet 2012). Tudi podatki o KO ukrepih, kažejo, da so površine z ustreznimi KO ukrepi premajhne, da bi zagotavljale učinkovito varstvo habitatov ali omogočale ohranjanje biotske raznovrstnosti. Površine so bile tako marsikje premajhne in ob hkratnih trendih intenzifikacije kmetijstva niso zagotavljale ohranjanja habitatov in vrst. V letih 2008–2011 se je vpisana površina pri kar devetih od štirinajstih analiziranih ukrepov še zmanjšala, v povprečju za skoraj 40 %. Čeprav se je v zadnjih treh letih površina, vpisana v ukrepe Ohranjanje stelnikov, Ohranjanje travniških habitatov metuljev in Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov povečala, še vedno bistveno zaostajamo za ciljnim površinami, določenimi v OP Natura.¹⁷

V zadnjem desetletju se tudi v Sloveniji postopoma uveljavlja ekološko kmetovanje. Med letoma 1998–2010 se je površina zemljišč, ki je namenjena ekološkemu kmetovanju povečala, iz 0,5 % na 6,4 % vseh kmetijskih zemljišč v uporabi. Kljub očitnemu napredku pa smo še precej oddaljeni od zastavljenih ciljev. V PRP 2007–2013 je predvideno, da bo do leta 2013 v ekološko kmetovanje vključenih 64.000 ha površin (10 % kmetijskih zemljišč v uporabi). Še ambicioznejši cilj pa je zapisan v Akcijskem načrtu razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015 (ARSO 2011b, v Veenvliet 2012). Skladno s tem načrtom bi se moral delež ekoloških kmetij do leta 2015 povečati na 15 % (v letu 2010 je znašal le 2,9 %), površina kmetijskih zemljišč v uporabi pa 20 % (v letu 2010 6,5 %). Glede na prepočasen napredek v zadnjih letih, zastavljenih ciljev verjetno ne bomo dosegli.¹⁸ Vplivi intenziviranja kmetijske rabe so, zaradi skromnega monitoringa živalskih in rastlinskih, dokazani le za nekaj vrst ptic. Za Slovenski indeks ptic kmetijske krajine (SIPKK) se spremlja populacije 25 značilnih vrst ptic slovenske kmetijske krajine (Božič 2007, 2008; Figelj & Kmecl 2009; Kmecl in sod. 2012; DOPPS 2011, v Veenvliet 2012). Indeks za leto 2011 (glede na leto 2008) znaša 80,2 %, kar kaže na zmanjševanje populacij indikatorskih vrst ptic kmetijske krajine.¹⁹ Slabšajo se predvsem pogoji za specialiste, torej vrste, ki imajo relativno ozke ekološke zahteve. Zaskrbljujoče hitro se slabša tudi stanje nekaterih kvalifikacijskih ptic Natura 2000 območij. Na številnih Natura 2000 območjih smo pričča intenzifikaciji kmetijstva, ki se odraža predvsem v spreminjanju ekstenzivnih travnikov v intenzivne travnike, njive in pašnike. Zaradi

¹⁷ Nedoseganje ciljev se konkretno kaže v hitrem izginjanju vrstno bogatih travnikov na nekaterih območjih Natura 2000 (npr. Ljubljansko barje, Goričko, Šentjernejsko polje ...), ki so predvsem posledica preoravanja in intenziviranja rabe travnikov. Nezaodostno je bilo tudi ohranjanje krajinskih prvin (mejice, mlake, posamezna drevesa ...). Ciljev se ni dosegalo tudi zaradi zaraščanje, ki je posledica popolnega ali delnega opuščanja kmetijske rabe iz različnih ekonomsko socialnih razlogov. Za obdobje 2015-20 so spremembe glede preoravanja že sprejete na ravni uredb EU (Uredba o neposrednih plačilih, ki uvaja območja brez preoravanja), prav tako glede krajinskih prvin (Uredba o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju). Rabe kmetijskih površin se v skladu z veljavnimi predpisi urejajo na ravni EU preko določil uredb, ki določajo vzpostavitev pravil za neposredna plačila in preko navzkrižne skladnosti. Ti predpisi od 2014 oz. 2015 naprej urejajo nekaj ravnanj, ki prispevajo k doseganju varstvenih ciljev območij Natura 2000. Gre zlasti za prepoved preoravanja vrstno bogatih travnišč s slabim stanjem ohranjenosti znotraj območij Natura 2000 in navzkrižno skladnost, v katero je sedaj vključeno tudi ohranjanje krajinskih značilnosti (PUN, 2014).

¹⁸ V letu 2013 je bil delež ekoloških kmetij 4,1 %, delež ekoloških kmetij pa 8,4 % (MKGP, 2014b).

¹⁹ Glej opombo 8.

komasacij prihaja do odstranjevanja mejic in nekošenih pasov. Površina visokodebelnih sadovnjakov se zmanjšuje. Ugotovljeni so izrazito negativni trendi vrst ekstenzivnih travnikov (kosec) ter vrst ekstenzivne kmetijske krajine z mejicami in sadovnjaki (črnočeli srakoper, veliki skovik, hribski škrjanec) (Denac in sod. 2011, v Veenvliet 2012).

V zadnjem desetletju se še ni razrešil konflikt med interesi rejcev pašnih živali ter interesi in obveznostmi družbe, da ohrani populacije velikih zveri. Vzpostavljen je bil sistem povračil odškodnin zaradi škode, ki so jo povzročile živali zavarovanih vrst. Od leta 2005 je za odločanje o zahtevkih za izplačilo odškodnine pristojna ARSO, ocene škode pa po pooblastilu MOP izvaja ZGS. Pri tem se uporablja Pravilnik o primernih načinih varovanja premoženja in vrstah ukrepov za preprečitev nadaljnje škode na premoženju. ARSO tudi redno objavlja letne analize odškodninskih zahtevkov za škodo, ki so jo povzročile živali zavarovanih prosto živečih živalskih (ARSO 2011a, v Veenvliet 2012). Najpogostejši povzročitelji škode so velike zveri, škoda pa je najpogosteje povzročena na drobnici. V letih 2005–2007 se število škodnih dogodkov ni bistveno spreminjalo. Leta 2008 se je povečalo za več kot 30 %, nato v letu 2009 ponovno upadlo za 40 %, v letu 2010 pa so zopet zabeležili prav tolikšen porast. S številom škodnih primerov naraščajo tudi sredstva, ki se namenjajo za odškodnine. V letu 2010 so sredstva za izplačilo odškodnin znašala že 150 % v primerjavi z letom 2005 (ARSO 2011a, v Veenvliet 2012).²⁰ Leta 2010 je bila v projektu LIFE+ SloWolf opravljena podrobna analiza škod od volkov Volkovi veliko večino (95,5 %) vseh škodnih primerov naredijo na drobnici. Podrobna analiza višine odškodnine in upravičencev je pokazala, da se velik delež odškodnin pojavlja pri majhnem številu upravičencev, za katere bi morali preučiti možnosti za preusmeritev kmetij v rabo prostora, ki ni v konfliktu s prisotnostjo volkov (rejo drobnice preusmeriti v rejo govedi ali konjev), ali izboljšati varovanje pašnikov in tako preprečiti napade na domače živali (Černe idr. 2010, v Veenvliet 2012).²¹ Poleg velikih zveri škodo povzroča tudi nekaj zavarovanih vrst ptic. Najbolj izpostavljena je problematika kormoranov, za reševanje katere je bila že leta 2007 pripravljena študija (Govedič 2007, v Veenvliet 2012), kasneje pa še študiji, ki sta obravnavali nekatere druge vrste ptic (Denac in sod. 2009; Tome 2009; Tome in sod. 2011, vsi v Veenvliet 2012).

Nekateri vplivi kmetijstva so se v zadnjem obdobju zmanjšali kot posledica uveljavitve navzkrižne skladnosti, ki jo morajo kmetje v celoti upoštevati od leta 2007. Nekatero zahtevo standardov navzkrižne skladnosti, posredno pomembno prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti, predvsem na področjih zmanjševanja vnosa gnoji in fitofarmacevtskih sredstev.

Kot pozitivno lahko ocenimo izvajanje ukrepov za ohranjanje avtohtonim pasem in sort, saj se je stanje v zadnjem desetletju izboljšalo. Uspešno je bila vzpostavljena javna služba ohranjanja slovenskih kmetijskih živalskih genskih virov, ki zagotavlja izvajanje neposrednih in posrednih ukrepov za zavarovanje avtohtonih in tradicionalnih pasem. Genska banka na področju rastlinskih virov za zdaj deluje še programsko, a je delovanje različnih institucij razmeroma usklajeno, potekajo pa tudi aktivnosti za vzpostavitev javne službe.

²⁰ Analizi odškodninskih zahtevkov za škodo, ki so jo povzročile živali zavarovanih prostoživečih živalskih vrst v letu 2011 (Mavri in sod. 2013) in 2012 (Žnidarič in sod. 2014) sta pokazali, da se v obdobju od leta 2006 do leta 2012 kaže ustaljeni trend škodnih dogodkov medveda (*Ursus arctos*), ki niha, med nekaj sto škodnih dogodkov, od 300 do 500 letno (rjavi medved je drugače najpogostejši povzročitelj škodnih dogodkov). Razlog za nihanje med leti je predvsem v količini hrane, ki jo medvedi lahko najdejo v naravi. V letih 2008, 2010 in 2012 je bil gozdni obrod slab (malo naravne hrane), zato je bil pritisk medvedov po iskanju hrane na obdelovalne površine (polja, vrtovi, sadovnjaki) bistveno večje kot leto poprej, med tem, ko je bilo v letih 2007, 2009 in 2011 ravno obratno. Podobna nihanja so opazna pri odobrenih finančnih sredstvih.

²¹ V letu 2014 je bil pridobljen LIFE+ projekt: Upravljanje in ohranitev populacije rjavega medveda v severnih Dinaridih in Alpa – Life Dinalp Bear, ki bo v veliki meri posvečen problematiki sobivanja človeka in medveda.

GOZDARSTVO

Kot dobro lahko ocenimo izvajanje ukrepov na področju gozdarstva, kar se odraža tudi v dobrem ohranitvenem stanju večine gozdnih habitatov in vrst. Trajnostna raba gozdov ima v Sloveniji dolgo tradicijo in skrb za ohranjanje narave se je v zadnjem desetletju dobro izkazovala na vseh ravneh načrtovanja gospodarjenja z gozdovi. Zaskrbljujoče pa je dejstvo, da se povečujejo pritiski na nekatere tipične gozdne vrste (npr. gozdni jereb, divji petelin, triprsti in belohrbti detel), ki že veljajo za ogrožene. K ohranjanju narave prispevajo tudi gozdni rezervati in varovalni gozdovi, postopoma se vzpostavlja tudi mreža ekocelic.²²

V zadnjih letih se je izboljšalo vključevanje konkretnih ukrepov za varstvo varstveno pomembnih vrst in habitatnih tipov območij Natura 2000. Povečali pa so se pritiski na gozdni prostor v nižinskih območjih, predvsem zaradi širjenja infrastrukture in poselitvenih območij. Zaradi pravil izračunavanja površine, upravičene do plačil kmetijsko-okoljskih ukrepov, so pod velikim pritiskom tudi posamezna drevesa, gozdni robovi, mejice in vetrozaščitni pasovi na kmetijskih zemljiščih. O tem smo že pisali v poglavju o kmetijstvu. V zadnjih treh letih zaznavamo tudi večje težnje po izkoriščanju gozdov (povečanje letnega poseka, odpiranje novih odsekov gozdov, čiščenje sečnih ostankov zaradi predelave v pelete), za katere lahko pričakujemo, da se bodo v prihodnjih letih odrazili tudi na stanju ohranjenosti narave.²³

LOVSTVO

Tudi na področju lovstva je bil v zadnjem desetletju sprejet nov temeljni zakon – Zakon o divjadi in lovstvu. Načrtovanje na področju lovstva ima že ustaljeno prakso in izhaja iz podatkov o dejanskem stanju divjadi. Vključenost naravovarstvenih usmeritev in ukrepov v načrte s področja lovstva se je v zadnjih letih izboljšala. Podatki kažejo, da je stanje vrst, ki so opredeljene kot divjad, ugodno. Število osebkov določenih vrst divjadi (rastlinojedi parkljarji in divji prašič), ki imajo pomemben

²² Število in skupna površina gozdnih rezervatov sta se skozi zgodovino nekoliko spreminjala. Mlinšek in sodelavci (1980, v Baša, 2013) so v letih 1970 do 1980 oblikovali mrežo, ki je obsegala 173 gozdnih rezervatov s skupno površino 9 040 hektarjev. Po letu 1991 se je omrežje zaradi denacionalizacije nekoliko spremenilo. Sprva se je povečalo na 229 rezervatov s površino 13403 hektarjev, potem pa nekoliko zmanjšalo (Diaci in sod., 2006 v Baša, 2013). Danes mreža šteje 171 rezervatov, njihova skupna površina znaša 9501,47 hektarjev (Uredba o ..., 2013 v Baša, 2013). V CRP, Izpolnjevanje mreže gozdnih rezervatov v Sloveniji: ocena naravnosti, možnosti širjenja, upravljanja, raziskave in prenosi znanj, so izpostavili, da gozdni rezervati v Sloveniji pokrivajo večino gozdnih tipov pri nas. Trenutna površina gozdnih rezervatov (manj kot 1 % površine gozdov) v Sloveniji je premajhna za ohranjanje stabilnih populacij rastlinskih in živalskih vrst, ki so odvisne od ostankov mrtvih dreves. Izboljšanje stanja lahko dosežemo s povečevanjem površine in števila gozdnih rezervatov in povečanjem volumna odmrlih dreves na najmanj 20 m³/ha (Nagel, 2013).

SI-Stat podatkovni portal razkriva, da se je površina gozdov po dveh letih zmanjševanja v letu 2012 ponovno nekoliko povečala, vendar so bila ta letna nihanja majhna. Potem ko se je gozdnatost v zadnjem stoletju hitro povečevala, je v zadnjih nekaj letih ostajala na približno isti ravni (1,19 mio. hektarjev), v primerjavi z letom 2005 pa se je povečala za okoli 1 %. Gozdovi so pomembni tako z gospodarskega vidika kot tudi z vidika podnebnih, vodovarstvenih in drugih ekoloških razmer, v Sloveniji pa je z njimi pokrit razmeroma velik del skupne površine (blizu 60 %, kar nas v Evropi uvršča na tretje mesto, za Finsko in Švedsko). Ob tem so pomembne tudi spremembe na lokalnih ravneh, ki v preteklosti niso bile ugodne. Površine gozdov so se namreč povečevale predvsem tam, kjer jih je že sicer veliko, na drugi strani pa so se krčile v predelih z intenzivnim kmetijstvom in še posebej v primestnih predelih, kjer jih je malo. V začetku leta 2014 je bilo v žledolomu prizadetih okoli 40 % skupnih površin gozdov, kar se bo v naslednjih nekaj letih odrazilo v okoljskih in gospodarskih kazalnikih gozdarstva (SI-Stat, 2013).

²³ Slovenijo je v začetku leta 2014 prizadel žledolom. Za potrebe odpravljanja posledic je bilo razpisanih 24 milijonov evrov ugodnih posojil, ki so bili v veliki meri namenjeni za potrebe lesno predelovalne industrije pri nakupu ustreznih strojev. V odpravljanje posledic so bili vključeni tudi programi javnih del v okviru katerih je bil del namenjen spodbujanju socialnega podjetništva. Omenjeni ukrepi lahko predstavljajo začetek zagona lesno predelovalne industrije, ki je v zadnjih letih v Sloveniji zamrla. Povečana prisotnost ljudi v gozdnem prostoru vsekakor vpliva na naravno ravnovesje.

vpliv na ekosistem (rastlinska gozdna biomasa, poljski pridelki), se je s povečanim odvzemom znižalo. Zaskrbljujoče pa je naraščanje izgub, predvsem v prometu. V zadnjih letih so bile zaznane tudi večje krčitve gozda, ki lahko pomembno vplivajo na divjad.

RIBIŠTVO

Na področju ribištva je še posebej v zadnjih petih letih zaznati postopen napredek pri vključevanju ciljev ohranjanja biotske raznovrstnosti na ravni predpisov in sektorskih politik. V leta 2006 sprejetem novem Zakonu o sladkovodnem ribištvu je varstvu biotske raznovrstnosti namenjene več pozornosti, kar se sedaj že odraža tudi v politikah in izvedbenih ukrepih. Področje naravovarstva je v zadnjih letih bolje vključeno v programske dokumente. V vseh načrtih za izvajanje ribiškega upravljanja je tudi poglavje o temeljnih usmeritvah za ohranitev in trajnostno rabo rib, v katerem so povzete naravovarstvene smernice ZRSVN. Načrt vsebuje konkretne usmeritve in ukrepe za kvalifikacijske vrste Natura 2000 območij in druge varstveno pomembne vrste. V načrtih so tudi posebne usmeritve in ukrepi v zvezi s tujerodnimi vrstami. ZZRS je konec leta 2010 pripravil osnutke načrtov ribiškega upravljanja, ki pa še čakajo na potrditev s strani ministra. Nacionalni program upravljanja rib je že pripravljen in čaka na sprejetje. Na področju ribištva so problem predvsem pretekla preseljevanja in naselitve tujerodnih vrst, ki so ponekod bistveno spremenila vrstno sestavo in razmerja med vrstami. Ohranjanje ribjih populacij marsikje otežujejo tudi neustrezno izvedeni vodovarstveni ukrepi in neizvedeni omilitveni ukrepi pri gradnji objektov na vodotokih.

Tudi področje gojenja rib v ribnikih je na novo urejeno s podzakonskim aktom. Leta 2007 je bil sprejet Pravilnik o komercialnih ribnikih, ki določa, da se lahko v komercialni ribnik vlaga le ribe, ki so vzrejene v ribogojnici in so: vrste rib, ki so lokalno prisotne ter vrste rib, za katere ni treba pridobiti dovoljenja za gojitev, ker ne ogrožajo domorodnih vrst rib in ekološkega potenciala, v skladu s predpisi o ohranjanju narave. Slovenija je s tem izpolnila tudi določila Uredbe Sveta (ES) o uporabi tujih in lokalno neprisotnih vrst v ribogojstvu. Za področje morskega ribolova je Vlada RS leta 2008 sprejela Načrt upravljanja ribištva v vodah (NUR). Načrt se nanaša izključno na morski gospodarski ribolov v teritorialnem morju Republike Slovenije in nima vpliva na ribiška plovila drugih držav članic. V prihodnjih letih pa lahko na tem področju pričakujemo nadaljnji razvoj. Leta 2008 je bila sprejeta Okvirna direktiva o morski strategiji (Direktiva 2008/56/ES Evropskega Parlamenta in Sveta o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju politike morskega okolja). Direktiva ima podobno zasnovo kot Vodna direktiva in določa, da morajo države članice pripraviti nacionalne morske strategije. V Sloveniji je priprava Načrta upravljanja z morskim okoljem stekla leta 2010. Z načrtom bodo določeni ukrepi za doseg dobrega okoljskega stanja morja do leta 2020.

UPRAVLJANJE Z VODAMI

Analiza SOBR je pokazala, da vključevanje ohranjanja biotske raznovrstnosti v upravljanje z vodami še ni zadovoljivo urejeno. Čeprav je ohranjanje biotske raznovrstnosti pri upravljanju z vodami na načelni ravni razmeroma dobro urejeno in vključeno v različne predpise, je v praksi na tem področju še veliko težav. Zakonodaja se pogosto ne upošteva, čeprav bi bilo v sodelovanju med institucijami možno najti rešitve za sonaravne ureditve. Vodnogospodarska dela se pogosto izvajajo v neprimernem obdobju ali pa na način, ki ne omogoča ohranitve habitatov. Ti posegi imajo velike negativne vplive na vodne in obvodne vrste in habitate. V prihodnjih letih lahko na tem področju pričakujemo postopno izboljšanje, saj v zvezi z implementacijo Vodne direktive potekajo številne aktivnosti. Leta 2011 je bil sprejet Načrt upravljanja voda (NUV) za vodni območji Donave in Jadranskega morja. Ta vključuje številne ukrepe, ki bodo posredno prispevali k ohranjanju biotske raznovrstnosti, vendar pa je njegovo izvajanje še povsem na začetku, tako da vidnih učinkov načrta

še ni. V preteklem desetletju so se izrazito povečali pritiski pozidave na poplavnih območjih, kar povečuje tudi težnje po spreminjanju vodnih režimov in urejanju vodotokov. Izboljšanje na tem področju bo prineslo izvajanje evropske Direktive o oceni in obvladovanju poplavne ogroženosti – t. i. Poplavne direktive.

INDUSTRIJA IN ENERGETIKA

Področje industrije in energetike je v strategiji obravnavano zaradi posrednih vplivov na biotsko raznovrstnost, ki jo povzročata onesnaževanje in degradacija prostora zaradi umeščanja objektov ter posrednih vplivov na podnebne spremembe. Usmeritve SOBR za področje energetike niso bile uresničene. Kljub nekaterim ukrepom za izboljšanje energetske učinkovitosti (razmerje med skupno rabo energije in domačim proizvodom), raba energije še vedno narašča. Še posebej po letu 2007, ko je bil na ravni Evropske unije sprejet obsežen paket energetske-podnebnih ukrepov, se je okreplil pomen obnovljivih virov energije. Sprejet je bil zavezujoč cilj, da bo do leta 2020 20 % energije v EU pridobljene iz obnovljivih virov energije. Prav tako je bil sprejet zavezujoč minimalni cilj 10 % deleža biogoriv v transportu do leta 2020. V Sloveniji obnovljivi viri energije (najpomembnejša sta lesna biomasa in vodna energija) že pomembno prispevajo k proizvodnji električne energije ter k pokrivanju potreb po električni energiji. Kljub temu, da se je proizvodnja energije iz OVE v obdobju 2000–2008 povečala za 10 %, se je v tem obdobju kar za 20 % povečala bruto raba električne energije, zato zastavljeni cilji niso bili doseženi. Neučinkovita raba energije ob zavezanosti k uresničevanju evropskih ciljev sta pripeljala do velikih pritiskov po izkoriščanju naravnih virov, pri čemer prihaja pri umeščanju energetskih objektov v prostor do navzkrižij s cilji ohranjanja narave.

Na področju uveljavljanja OVE velja opozoriti tudi na naraščajoče konflikte z varstvom narave pri umeščanju energetskih objektov v prostor. V NEP je temu področju posvečeno relativno veliko pozornosti. Predlagano je, da se za umeščanje objektov OVE prednostno izkoriščajo lokacije s čim manjšim vplivom na okolje. Načrtovana je tudi izvedba strokovnih podlag za pripravo državnih prostorskih načrtov za umestitev vetrnih elektrarn v prostor, za katere investitor še ni znan.

V SOBR področje podnebnih sprememb še ni bilo posebej izpostavljeno, saj v času priprave strategije njihov vpliv na biotsko raznovrstnost še ni bil dobro prepoznan. Strategija pa je že vključevala nekatere usmeritve v zvezi z zmanjševanjem emisij toplogrednih plinov. Leta 2003 je Vlada Republike Slovenije sprejela Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012. Operativni program je opredeljeval ukrepe, potrebne za izpolnitev obveznosti, ki jo je Republika Slovenija prevzela s podpisom in ratifikacijo Kjotskega protokola, s katerim se je zavezala, da bo do leta 2012 zmanjšala izpuste TGP za 8 %.²⁴

SOBR sicer ne omenja prilagajanja na podnebne spremembe, saj se ob pripravi strategije tem ukrepom še ni posvečalo pozornosti. Celovita nacionalna politika prilagajanja podnebnim

²⁴ V letu 2012 so bili slovenski izpusti toplogrednih plinov 18.911 kt CO² ekv., kar je 7,1 % manj kot v izhodiščnem letu (ARSO, 2013). Kljub temu, da se skupni izpusti v primerjavi z izhodiščnim letom niso dosti spremenili, pa se je precej spremenila porazdelitev po sektorjih. Najbolj, za kar 194 %, so se povečali izpusti iz cestnega prometa. Ta sektor je v izhodiščnem letu k nacionalnim izpustom TGP prispeval 10 %, v letu 2012 pa že kar 30 %. Opazno zmanjšanje izpustov v primerjavi z izhodiščnim letom že vrsto let beležimo v sektorju raba goriv v industriji in gradbeništvu. Prispevek tega sektorja k skupnim izpustom se je iz 22 % v izhodiščnem letu znižal na 9 % v letu 2012. Za izpuste v ostalih sektorjih ne beležimo tako velikih sprememb. Slovenske evidence izpustov in ponorov TGP bodo dokončno potrjene konec leta 2014, po revizorskem pregledu slovenskega poročila o emisijah TGP s strani Sekretariata UNFCCC. Pričakujemo, da bodo tako izpusti kot ponori potrjeni in da bo Slovenija dosegla kjotski cilj (ARSO, 2013). Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 je že pripravljen, ni pa še sprejet.

spremembam je še v pripravi. Leta 2008 je bila sprejeta Strategija prilagajanja slovenskega kmetijstva in gozdarstva podnebnim spremembam (MKGP 2008, v Veenvliet 2012), leta 2010 pa še izvedbeni akcijski načrt. Oba dokumenta sta precej ozko osredotočena na področji kmetijstva in gozdarstva in ne vključujeta ukrepov za blaženje vplivov podnebnih sprememb na delovanje ekosistemov in biotsko raznovrstnost. Področje bosta celovito uredila Zakon o podnebnih spremembah in Strategija prehoda Slovenije v nizkoogljično družbo do leta 2050 (SVPS 2011b, v Veenvliet 2012), katerih pripravo je vodila Služba vlade RS za podnebne spremembe, od leta 2012 pa ministrstvo, pristojno za okolje. Ocenjujemo, da v osnutku strategije področje biotske raznovrstnosti še ni ustrezno zajeto, saj se vsi ukrepi nanašajo le na gozdna območja.

PROMET

Promet na biotsko raznovrstnost vpliva z degradacijo in fragmentacijo habitatov, povečevanjem smrtnosti živali na selitvenih poteh ter posredno tudi z onesnaževanjem. V zadnjih dveh desetletjih je bilo v Sloveniji zgrajeno obsežno avtocestno omrežje. Čeprav je to bistveno izboljšalo mobilnost prebivalcev in varnost na cestah, pa z vidika varstva narave avtoceste in hitre ceste pomenijo bistven pritisk na okolje. Ti so še večji na odsekih cest, kjer niso bili (ustrezno) izvedeni omilitveni ukrepi (zeleni mostovi, usmerjevalne ograje in podhodi, nadomestni habitati). Usmeritve SOBR, ki se nanašajo na zmanjšanje onesnaževanja iz prometa, večinoma niso bile uresničene. Popolnoma neuspešna je bila preusmeritev prometa na železnice, saj se je v zadnjih desetletjih vlagalo predvsem v cestno infrastrukturo, zelo malo pa v železniško infrastrukturo. Neuspešni smo tudi pri izvajanju ukrepov za zmanjševanje cestnega prometa. V zadnjem desetletju je število potnikov v medkrajevnem avtobusnem prometu upadlo, osebni promet pa se je bistveno povečal. Še posebej po vstopu Slovenije v EU se je močno povečal cestni tovorni promet, zaradi česar okoljska škoda zaradi prometa narašča. Prav zaradi neučinkovitih ukrepov za zmanjševanje cestnega prometa, kljub tehničnim izboljšavam vozil in goriv, izpusti toplogrednih plinov iz prometa naraščajo.

TURIZEM

V leta 2008 izdelani analizi učinkovitosti upravljanja zavarovanih območij je bila opravljena tudi analiza pritiskov in groženj na zavarovana območja. V večini upravljanih zavarovanih območij je bil turizem prepoznan kot dejavnost z bistvenimi vplivi na naravo. Na ravni politike turizma je hranjena narava pogosto izpostavljena kot primerjalna prednost, vendar se je to v zadnjem obdobju šibko odražalo na konkretnih politikah in aktivnostih. Ukrepi za uresničevanje politike trajnostnega in regionalnega razvoja turizma, ki so bili določeni v Razvojnem načrtu in usmeritvah slovenskega turizma 2007–2011, niso bili izvedeni.²⁵

²⁵ Junija 2012 je bila objavljena Strategija razvoja slovenskega turizma 2012 – 2016: Partnerstvo za razvoj slovenskega turizma. Strategija dobro ohranjeno naravo in naravne danosti izpostavlja kot ključno konkurenčno prednost Slovenije, iz katere izhaja krovna zgodba Slovenije in temeljna področja turistične ponudbe Slovenije, ki utrjujejo znamko Slovenije in slovenskega turizma I FEL SLOVENIA.

4.2.3 Podporne dejavnosti ohranjanja biotske raznovrstnosti in trajnostni rabi

MEHANIZMI UKREPANJA ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

Zakon o ohranjanju narave (ZON), ki je bil sprejet leta 1999, je na novo opredelil ukrepe varstva narave. ZON predvideva neposredne in posredne ukrepe varstva narave. Analiza izvajanja teh ukrepov, ki jo je izvedel ZRSVN v letu 2009 (Danev in sod. 2009, v Veenvliet 2012), je pokazala, da je prenos sistemskih rešitev, ki jih ponuja ZON, še vedno v začetni fazi. Pogodbeno varstvo in skrbništvo, ki je eden od neposrednih ukrepov, se je do zdaj uporabljalo le redko. ZRSVN je podal le deset predlogov pogodbenega varstva, od katerih še noben ni bil realiziran. Poseben problem je neučinkovitost izvajanja zakonodaje. Zaradi splošnega nizkega družbenega spoštovanja zakonodaje, šibkih inšpekcijskih in naravovarstveno-nadzornih služb, so kršitve naravovarstvene zakonodaje pogoste, ugotavljanje kršiteljev in kaznovanje pa neučinkovito.

Slovenija je morala v času pristopanja EU dopolniti zakonodajo. Najpomembnejša pri tem sta bila prenosa Direktive o pticah (Direktiva 79/409/EGS) in Direktive o habitatih (Direktiva 92/43/EGS). Leta 2004 je bila sprejeta Direktiva o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje (Direktiva št. 2001/42/ES), s čimer je bila uveljavljena celovita presoja vplivov na okolje (CPVO postopek).²⁶ Med javnostjo in pripravljavci načrtov je v preteklosti pogosto prihajalo do težav pri doseganju soglasja. To je bila predvsem posledica poznega vključevanja javnosti v postopke izdelave državnih prostorskih načrtov (Perovič in sod. 2011, v Veenvliet 2012). Leta 2010 je bil sprejet Zakon o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor, ki podrobneje ureja vključevanje javnosti, s posebno pozornostjo na vključevanje v zgodnejših fazah priprave načrtov.

Od leta 2000 se je okrepila vloga zavarovanih območij kot nosilcev trajnostnega razvoja, na zavarovanih območjih pa se kažejo tudi priložnosti za uveljavitev dopolnilnih dejavnosti na kmetiji. Tudi upravljavci izvajajo aktivnosti, s katerimi kmete spodbujajo k registraciji dopolnilnih dejavnosti. Tudi nekateri upravljavci so že registrirali lastne blagovne znamke. Še vedno pa na zavarovanih območjih manjkajo kakovostno organizirane vodniške službe.

MONITORING

Stanje na področju monitoringa se je v zadnjih letih izboljšalo. Sedaj je monitoring, ki ga izvajajo različne strokovno usposobljene inštitucije, vzpostavljen za ptice, netopirje, dvoživke, hrošče, metulje, rake in mehkužce. Monitoring pa je v celoti usmerjen v spremljanje stanja evropsko pomembnih vrst. Spremljajo se predvsem vrste Dodatka II in IV Direktive o habitatih ter Dodatka I Direktive o pticah, za zavarovane vrste, ki nimajo statusa po evropskih direktivah pa monitoring še ni zagotovljen. Izmed monitoringov, ki so predvideni v OP Natura, do konca leta 2011 še ni bil vzpostavljen monitoring negozdnih habitatnih tipov in mahov, med živalskimi skupinami pa manjkajo predvsem monitoringi za plazilce in kačje pastirje. V zvezi z naravovarstvenimi podatki je bil vzpostavljen učinkovit spletni Naravovarstveni atlas, ki omogoča dostop javnosti do podatkov o naravovarstveno pomembnih območjih. Slabše pa je stanje na področju dostopnosti do podatkov o razširjenosti vrst v Sloveniji, saj še vedno nimamo celovite, javno dostopne zbirke.

²⁶ Poleg pozitivnih prispevkov CPVO postopka ima postopek tudi več pomanjkljivosti (neustrezen pravni okvir, ni sinteznih tolmačenj temveč le obravnave posameznih okoljskih sestavin, ...) (Pravo za naravo, 2014). Leta 2004 je bi uveden postopek presoje sprejemljivosti planov in posegov na naravo, ki se izvaja na varovanih območjih. Med javnostjo in pripravljavci načrtov je v preteklosti pogosto prihajalo do težav pri doseganju soglasja. To je bila predvsem posledica poznega vključevanja javnosti v postopke izdelave državnih prostorskih načrtov. Leta 2010 je bil sprejet Zakon o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor.

ARSO je razvil obsežen nabor kazalnikov okolja. Predvsem pa so skopi kazalniki o trendih vrst, saj so za njihovo oblikovanje na voljo le omejeni podatki.²⁷

V poglavju SOBR o monitoringu je bila tudi usmeritev o zagotovitvi spremljanja javnega mnenja o problematiki biotske raznovrstnosti. Na nacionalni ravni to še ni zagotovljeno. Do sedaj sta bili opravljeni le dve usmerjeni raziskavi za ugotavljanje javnega menja v zvezi s poznavanjem Nature 2000 (Vohar in sod. 2007 in Turk in sod. 2011, v Veenvliet 2012). Iz njih je razbrati, da je poznavanje Nature 2000 v Sloveniji dobro, javnost je temu mehanizmu ohranjanja narave naklonjena. Več informacij o seznanjenosti javnosti s problematiko biotske raznovrstnosti lahko razberemo iz poročil podjetja The Gallup Organisation, ki je v letih 2007 in 2010 opravila javno mnenjsko raziskavo v vseh državah EU. Tudi v tej anketi so Slovenci izkazali visoko stopnjo poznavanja Nature 2000 (v letu 2007 SI: 46 % – EU27: 18 %; v letu 2010 SI: 55 % – EU27: 21 %). V raziskavah je več kot polovica Slovencev (v letu 2007: 51 %, v letu 2010: 55 %) odgovorila, da so že slišali za biotsko raznovrstnost, vendar jih od teh skoraj tretjina (v letu 2007: 27 %, v letu 2010: 24 %) ni vedela, kaj izraz pomeni.²⁸

RAZISKOVANJE IN RAZVOJ TEHNOLOGIJ

Slovenija na nacionalni ravni še ni oblikovala programa za raziskovanje biotske raznovrstnosti, niti za njegovo oblikovanje ni sistemskih podlag. Pomanjkanje usmerjenega delovanja na področju raziskovanja se odraža tudi v skromnem podpiranju raziskovalnih projektov s področja biotske raznovrstnosti. Edini dokument, ki nekoliko konkretnije opredeljuje raziskovalne prioritete, je OP Natura, ki podaja nekaj področij prednostnih raziskav kvalifikacijskih habitatov in vrst območij Natura 2000. Raziskovalne aktivnosti se odvijajo na Oddelku za biologijo Univerze v Ljubljani in Inštitut za biodiverzitetne študije na Univerze na Primorskem.

PRAVICA DO UPORABE ZNANJA

Nagojski protokol o dostopu do genskih virov in pošteni in pravični delitvi koristi, ki izhajajo iz njihove uporabe je Slovenija podpisala leta 2011. Sledi še ratifikacija na nacionalni ravni, EU pa je protokol že ratificirala. Eden od treh osrednjih ciljev Konvencije o biološki raznovrstnosti je tudi poštena in pravična delitev koristi, ki izhajajo iz rabe genskih virov.

IZOBRAŽEVANJE IN KOMUNIKACIJA

V ZON je le malo pozornosti namenjen vzgoji, izobraževanju in ozaveščanju, nejasne pa so tudi pristojnosti priprave izobraževalnih programov. ZRSVN je dolžen pri tem sodelovati, medtem ko glavni nosilec ni naveden. ZRSVN v okviru rednega dela in projektov izdaja tudi različne publikacije, pripravlja razstave in drugo. Že 15 let Društvo za okoljsko vzgojo Evrope v Sloveniji pomembno prispeva k ozaveščanju z izvajanjem projekta Ekošola. Pomemben akter na področju ozaveščanja so tudi nevladne organizacije.

Podjetje The Gallup Organisation je v letih 2007 in 2010 izvedlo anketo v državah EU. V Sloveniji Več kot polovica anketirancev meni, da so o izgubi biotske raznovrstnosti slabo informirani ali

²⁷ V letih 2012-2014 so se izvajali že prej vzpostavljeni monitoringi. V teh letih ni bil noben monitoring vzpostavljen na novo.

²⁸ V septembru 2014 je bila objavljena javnomnenjska raziskava Eurobarometer, posvečena stališčem državljanov EU do okolja. Raziskava je pokazala, da izgubo ali zmanjševanje števila vrst in njihovih življenjskih prostorov ter naravnih ekosistemov kot ključen problem vidi le 17 % vprašanih Slovencev (Bavčar, 2014).

neinformirani. Ta delež se je med letoma 2007 in 2010 še povečal, kar kaže na neuspešnost doseganja javnosti s komunikacijskimi aktivnostmi.

V Sloveniji še vedno ni preglednega sistema naravovarstvenega učenja na vseh ravneh. Stanje se je poslabšalo v osnovnih šolah in poklicnih srednjih šolah, kjer se je število učnih ur biologije zmanjšalo za kar 40 %. V številnih programih poklicnih srednjih šol je bila biologija kot samostojni predmet ukinjena. Po drugi strani pa je v zadnjem času porast števila okoljskih programov v poklicnih šolah, leta 2010 pa se je začel izvajati tudi višješolski program Naravovarstvo. Ob tem se poraja vprašanje zaposlitvenih možnosti tega kadra. Na Univerzi v Ljubljani je mogoče na drugi stopnji vpisati programa Varstvo naravne dediščine ter Ekologija in biodiverziteteta. Program Varstvo naravne dediščine pa se nadaljuje tudi na 3. Stopnji. Nevladne organizacije imajo pri izobraževanju pomembno vlogo saj izvajajo različne ozaveščevalne projekte. V zadnjem času se financiranje takih projektov vztrajno zmanjšuje.

IZMENJAVA INFORMACIJ IN SODELOVANJE

Od leta 2008 posredovalnico informacij ureja ZRSVN in ne vsebuje informacij drugih sektorjev, številne informacije so tudi zastarele. Dokaj celovit pregled zakonodaje, strateških dokumentov in projektov je na spletni strani ministrstva. Od leta 2003 izdaja ministrstvo spletni bilten eNatura. Stanje na področju posredovalnice informacije o biološki varnosti je boljše.

5. METODA PRIPRAVE STROKOVNIH PODLAG

5.1 Uvodno srečanje

Za potrebe priprav Strokovnih podlag smo organizirali uvodno srečanje in dve delavnici. Na uvodnem sestanku smo oblikovali delovno skupino, ki je bila odgovorna za izvedbo projekta. Delovno skupino so sestavljali: mag. Robert Bolješić (MKO, Sektor za ohranjanje narave), dr. Katarina Groznik Zeiler (MKO, Sektor za ohranjanje narave), Primož Glogovčan (Zavod RS za varstvo narave) in Nataša Zupančič (Ipsum, okoljske investicije, d.o.o.).

Prva naloga delovne skupine je bila identifikacija deležnikov. K pripravi Strokovnih podlag smo želeli pritegniti čim več ljudi, ki se pri svojem profesionalnem ali ljubiteljskem delu kakorkoli ukvarjajo z ohranjanjem biotske raznovrstnosti. Pripravili smo nabor ministrstev, strokovnih služb, nevladnih organizacij in uporabnikov prostora ter izdelali načrt za njihovo vključevanje v proces.

Naš cilj je bil priprava Strokovnih podlag za Strategijo (SOBR) in Akcijski načrt, ki bi bila realna, praktična in izvedljiva ter že od vsega začetka čim bolj usklajena z uporabniki. Ocenili smo, da bo zgodnje vključevanje deležnikov v proces izdelave in sprejemanja dokumenta SOBR pripomoglo k širšem razumevanju in uresničevanju načel biotske raznovrstnosti. SOBR bo tako na dolgi rok imela več možnosti za uspešno implementacijo.

Uvodno srečanje smo organizirali predvsem kot spoznavni dogodek za vse povabljene deležnike. V delu srečanja, ki je bil namenjen razpravi o ključnih problemih in ciljnih ohranjanja biotske raznovrstnosti, smo udeležencem predstavili Globalne in EU cilje ohranjanja BR do leta 2020.

Rezultate razprave smo zbrali in jih kasneje obdelali z PSPN analizo.

5.2 PSPN analiza

Pri PSPN (prednosti – slabosti – priložnosti - nevarnosti) analizi smo vzeli pod drobnogled štiri aspekte in sicer prednosti, slabosti, priložnosti ter nevarnosti. Namen analize je bila pomoč pri oblikovanju ciljev, usmeritev in ukrepov, katere opustiti ali katerim dati večjo težo. Najprej smo razmejili prednosti/slabosti in priložnosti/nevarnosti. Prva dva aspekta se nanašata na notranje dejavnike, druga dva na zunanje dejavnike. Cilj strategije je, da gradimo na prednostih, odpravimo pomanjkljivosti, izkoristimo priložnosti ter se izognemo nevarnostim.

NOTRANJI DEJAVNIKI	
PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ sprejeta zakonodaja ▪ upravljanje ZO ▪ izvajanje postopkov CPVO ▪ velika BR v primerjavi z nekaterimi drugimi območji EU ▪ vzpostavljena služba za varstvo narave ▪ veliko število prostovoljcev v NVO ▪ program ohranjanja genskih virov ▪ ugodno stanje gozdnih ekosistemov ▪ upravljanje z vodnimi organizmi ▪ vključevanje kmetijskih gospodarstev v ohranjanje BR ▪ izobraževanje o temah povezanih z BR na višjih nivojih ▪ dobra dostopnost do vsebin povezanih z BR 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ invazivne tujerodne vrste ▪ škodljive subvencije ▪ razdrobljeno upravljanje ZO ▪ izginjanje SLO in EU pomembnih HT ter živalskih in rastlinskih vrst ▪ šibko medresorsko sodelovanje ▪ nezadosten nadzor ▪ omejene kadrovske zmožnosti ▪ slaba dostopnost in razpršenost podatkov ▪ premajhna finančna sredstva za ohranjanje BR ▪ premajhna ozaveščenost javnosti ▪ upravljanje vodotokov ▪ vpliv energetike in prometa na BR ▪ necelovit monitoring nad izbranimi vrstami
ZUNANJI DEJAVNIKI	
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ prenos tradicionalnega znanja, znanstvenih podlag, inovacij in tehnologij v prakso ▪ BR vključiti v formalno izobraževanje na vseh nivojih izobraževanja ▪ promocija BR širšemu krogu ▪ projekti s področja ohranjanja BR ▪ obstoječe programe nadgraditi z BR vsebinami ▪ okrepitev medsektorskega sodelovanja ▪ uporabiti dobre prakse, ki so se izkazale v drugih regijah ali državah 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podnebne spremembe ▪ gospodarske krize oz. zmanjšanje obsega financiranja ukrepov za podpiranje ohranjanja BR ▪ spremembe zakonodaje, ki škodijo ohranjanju BR ▪ spremembe zakonodaje v prid ohranjanja BR so dolgotrajne in zahtevajo veliko energije ▪ neusklajenost ukrepov z ostalimi sektorji ▪ nadaljevanje zmanjševanja ali celo izguba dela biodiverzitete ▪ slab prenos teorije v prakso – dobri nameni ostanejo mrtve črke na papirju ▪ premajhna medijska pokritost

5.3 Prva delavnica

Na prvo delavnico so bili vabljeni deležniki, ki so bili identificirani na začetku projekta. V predstavitvi osnutka Strokovnih podlag za Strategijo in Akcijski načrt ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji 2015 – 2025 smo na kratko predstavili zakonski okvir oz. podlago za pripravo novega strateškega dokumenta SOBR, projekt priprave strokovnih podlag za SOBR, potek projekta. V nadaljevanju smo predstavili izhodišča za 1. delavnico ter primer, kako so k izdelavi SOBR pristopile nekatere države. Konkretno smo predstavili primer Velike Britanije in Malte.

Delavnica je imela dva cilja. 1. cilj je bil oblikovanje strateških ciljev ohranjanja BR v Sloveniji na podlagi globalnih in evropskih ciljev ohranjanja BR ter stanja ohranjenosti biotske raznovrstnosti v Sloveniji. 2. cilj je bil razprava o predlaganih usmeritvah za doseganje strateških ciljev.

Osnutek strateških ciljev ohranjanja BR v Sloveniji smo pripravili že pred začetkom delavnic. Pri njihovem oblikovanju smo izhajali iz Analize doseganja ciljev Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji (Kus Veenvliet, 2012), različnih dokumentov, strategij držav podpisnic Konvencije, ki so bile sprejete po sprejetju Globalnih strateških ciljev (ciljev iz Aichija) in gradiva iz uvodnega srečanja. Med razpravo smo vse cilje pregledali in jih glede na pripombe in komentarje prilagodili. Udeleženci dopoldanskega dela so se strinjali, da je smiselno oblikovati krovne nacionalne cilje k uresničevanju katerih se bo država zavezala s sprejetjem SOBR in akcijskega načrta. Vsak takšen cilj naj ima podrobnejše cilje – poimenovali smo jih podrobni nacionalni cilji.

V drugem delu delavnice smo pregledali in imeli razpravo o usmeritvah, ki bodo omogočile doseganje oblikovanih ciljev. Pri oblikovanju predlaganih usmeritev smo izhajali iz Analize (Veevliet, 2012). To smo naredili tako, da smo zbrali ter prilagodili cilje in usmeritve iz stare Strategije, ki še niso bili doseženi oz. je bila za njih podana ocena nezadostnega uresničevanja. Glede na to, da so udeleženci gradivo dobili že pred delavnico, smo se lahko osredotočili le na tiste usmeritve, ki so bile po mnenju udeležencev odvečne, neprimerne ali pa so manjkale.

5.4 Druga delavnica

Tudi druga delavnica je imela dva cilja. 1. cilj je bil oblikovanje usmeritev za ohranjanje BR v Sloveniji. 2. cilj je bil razprava o predlaganih ukrepih, ki bodo zagotovili doseganje strateških ciljev.

Osnutek usmeritev ohranjanja BR v Sloveniji smo pripravili že pred začetkom delavnic. Pri njihovem oblikovanju smo v veliki meri izhajali iz predlogov in pripomb, ki so jih podali udeleženci 1. delavnice oziroma so nam jih posredovali naknadno. Usmeritve smo znova obdelali med razpravo ter jih po potrebi spremenili.

V drugem delu delavnice smo pregledali in imeli razpravo o ukrepih, ki bodo omogočili doseganje oblikovanih ciljev. Pri oblikovanju predlaganih ukrepov smo izhajali iz Analize (Veevliet, 2012) ter vsebin, ki so nastale v sklopu predhodnih srečanj. Glede na to, da so udeleženci gradivo dobili že pred delavnico, smo se lahko osredotočili le na tiste ukrepe, ki so bili po mnenju udeležencev odvečni, neprimerni ali pa so manjkali.

6. VIZIJA, PRIORITETE IN CILJI

6.1 Dolgoročna perspektiva ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji

Do leta 2050 bo stanje biodiverzite ugodno in odporno na grožnje. Do leta 2025 bo biodiverzitetna cenjena in trajnostno upravljana na način, da bo zagotavljala kvalitetne ekosistemske storitve.

6.2 Cilji nacionalne strategije

Krovni nacionalni cilj A: Izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in njihovih življenjskih okolij.
<u>Podrobni nacionalni cilj 1:</u> Stanje HT in vrst, vključno z gensko pestrostjo, se bo do leta 2025 izboljšalo oziroma ohranjalo.
<u>Podrobni nacionalni cilj 2:</u> Do leta 2025 bodo kmetijstvo, gozdarstvo, vodarstvo in akvakulture povečale vključevanje varstva slovensko in evropsko pomembnih vrst in HT v svoje programe, plane in posege.
<u>Podrobni nacionalni cilj 3:</u> Do leta 2020 bodo ITV in njihove poti vnosa prepoznane. Do leta 2025 bodo ITV in njihove poti vnosa obvladane.
Krovni nacionalni cilj B: Znanje, razumevanje in ozaveščenost o BR in njenem pomenu se bo povečalo na vseh ravneh družbe.
<u>Podrobni nacionalni cilj 4:</u> Do leta 2020 bo vzpostavljen program raziskovanja in spremljanja stanja BR.
<u>Podrobni nacionalni cilj 5:</u> Do leta 2025 bo BR del obveznih vsebin formalnega izobraževanja.
<u>Podrobni nacionalni cilj 6:</u> Do leta 2025 bo poskrbljeno za ustrezno informiranje javnosti o pomenu BR.
<u>Podrobni nacionalni cilj 7:</u> Do leta 2025 se bo povečala promocija BR in nagrajevanje dobrih praks, ki jo podpirajo.
Krovni nacionalni cilj C: Za ohranjanje BR bo izboljšano interdisciplinarno sodelovanje, medsektorsko povezovanje in celosten pristop.
<u>Podrobni nacionalni cilj 8:</u> Najpozneje do 2025 bodo vrednote BR vključene v državne in lokalne strategije ter v vse procese odločanja.
<u>Podrobni nacionalni cilj 9:</u> Do leta 2020 se bodo obstoječa Natura 2000 območja in ZO ohranjala z učinkovitim upravljanjem in dobro povezanim sistemom.
<u>Podrobni nacionalni cilj 10:</u> Do leta 2025 bodo tradicionalna znanja, inovacije, znanstvene podlage in tehnologije vključene v ohranjanje BR.
Krovni nacionalni cilj D: Za ohranjanje biotske raznovrstnosti bodo zagotovljene stimulatивne finančne spodbude
<u>Podrobni nacionalni cilj 11:</u> Najpozneje do leta 2020 bodo spodbude in subvencije, ki škodujejo biotski raznovrstnosti prepoznane in odpravljene.
<u>Podrobni nacionalni cilj 12:</u> Do leta 2025 bodo zagotovljeni stalni viri financiranja za raziskovalno dejavnost in programe ter projekte, ki podpirajo ohranjanje in obnavljanje BR.

7. UKREPI ZA DOSEGANJE CILJEV OHRANJANJA BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V SLOVENIJI (AKCIJSKI NAČRT)

Podrobni nacionalni cilj 1: Stanje HT in vrst, vključno z gensko pestrostjo, se bo do leta 2025 izboljšalo oziroma ohranjalo.

Usmeritve

- 1.1 Zagotoviti pogoje za učinkovito ohranjanje oziroma izboljšanje stanja slovensko in evropsko pomembnih HT.
- 1.2 Prednostno na Natura 2000 območjih opredeliti HT, ki jih je potrebno izboljšati oziroma ponovno vzpostaviti ter določiti za to najbolj primerna območja.
- 1.3 Zagotoviti izboljšanje stanje vrst z Rdečega seznama v RS in kvalifikacijskih vrst Natura 2000 območij.
- 1.4 Zagotoviti ohranjanje slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasem in sort.
- 1.5 Zagotoviti vzdrževanje in posodabljanje sistema biološke varnosti.

Ukrepi

- 1.1.1 Redno (vsakih 10 let) izvajati kartiranje na Natura 2000 območjih in ZO.
- 1.1.2 V kmetijski program razvoja podeželja po letu 2020 (oz. ob prvi spremembi obstoječega programa) vnesti dodatne usmeritve za varstvo HT na Natura 2000 območja in ZO.
- 1.1.3 V okviru gospodarjenja z gozdovi je potrebno izboljšati izvajanje specifičnih zahtev nekaterih specializiranih kvalifikacijskih Natura 2000 HT.
- 1.2.1 HT določiti stopnjo ogroženosti - pripraviti rdeči seznam zanje.
- 1.2.2 Povečati obseg uporabe mehanizmov pogodbenega varstva in skrbništva za potrebe zaščite redkih in ogroženih HT.
- 1.2.3 Specifične ukrepe za ohranjanje ogroženih HT vgraditi v vse programe in plane, ki urejajo upravljanje z naravnimi viri in prostorsko načrtovanje.
- 1.3.1 Inventarizirati stanje vrst in ga kasneje spremljati ter posodobiti Rdeči seznam.
- 1.3.2 Posodobiti Uredbo o zavarovanih prostoživečih živalskih vrstah in Uredbo o zavarovanih prostoživečih rastlinskih vrstah.
- 1.3.3 Pripraviti in izvajati akcijske načrte za zagotavljanje ugodnega stanja zavarovanih vrst.

- 1.3.4 V okviru gospodarjenja z gozdovi je potrebno izboljšati izvajanje specifičnih zahtev specializiranih kvalifikacijskih Natura 2000 vrst, ki to potrebujejo.
- 1.3.5 Razširiti nadzor nad dejavniki ogrožanja BR v Sloveniji.
- 1.3.6 Prepoznati in ohranjati ter po potrebi znova vzpostaviti ekološke povezave, ki omogočajo gensko izmenjavo med populacijami.
- 1.4.1 Povečati obseg reje in uporabe slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali z namenom ohranjanja genske raznovrstnosti v kmetijstvu.
- 1.4.2 Povečati obseg površin za vzgojo slovenskih avtohtonih in tradicionalnih domačih rastlinskih sort.
- 1.4.3 Promovirati slovenske avtohtone in tradicionalne pasme domačih živali in sort.
- 1.5.1 Vzdrževati in posodabljati sistem biološke varnosti.
- 1.5.2 Ohraniti prepoved gojenja gensko spremenjenih organizmov.

Podrobni nacionalni cilj 2: Do leta 2025 bodo kmetijstvo, gozdarstvo, vodarstvo in akvakulture povečale vključevanje varstva slovensko in evropsko pomembnih vrst in HT v svoje programe, plane in posege.

Usmeritve

- 2.1 V kmetijske strategije in programe za razvoj podeželja vključiti količinsko opredeljene cilje za ohranjanje BR, ki bodo prilagojeni regionalnim in lokalnim potrebam ter usklajeni s stroko.
- 2.2 Vključevati ukrepe za ohranjanje BR v programe in načrte za gospodarjenje z gozdovi.
- 2.3 Pri obratovanju akvakultur upoštevati načela trajnostnega razvoja in sonaravnega gospodarjenja.
- 2.4 Pri ribolovnih vrstah in vodnih organizmih, ki so predmet nabiralništva, upoštevati načela trajnostnega in sonaravnega gospodarjenja, da bodo staleži obnovljeni ali ohranjeni na ravni, ki zagotavlja vzdržnosti/trajnostni donos.
- 2.5 Pri upravljanju z vodnimi telesi upoštevati načela trajnosti in sonaravnosti.

Ukrepi

- 2.1.1 Varovati kmetijsko krajino z mehanizmi navzkrižne skladnosti ter ozaveščanjem kmetov.
- 2.1.2 Upravljalati travniške HT prilagojeno geografskim enotam.
- 2.1.3 Spodbuditi ekstenzivno pašo na območjih, kjer je bilo pašništvo opuščeno v zadnjih letih.

- 2.1.4 Ohraniti, vzpostaviti in vzdrževati robne habitate (npr. mejic).
- 2.1.5 Dosledno izvajati ozelenitev in kontrolo nad prepovedjo preoravanja.
- 2.2.1 Določiti posebej vredne habitate za živali gozdnega prostora oziroma ekocelice z namenom ohranjanja BR.
- 2.2.2 Ukrepe za varstvo BR prednostno izvajati v državnih gozdovih.
- 2.2.3 Razglasiti gozdne rezervate, ki bodo služili namenom varstva BR.
- 2.3.1 Oceniti zmogljivost ekosistemov za vzdrževanje akvakultur.
- 2.4.1. V Programu upravljanja rib v celinskih vodah RS za obdobje 2010 – 2021 še povečati vključenost vsebin BR.
- 2.4.2 Vzpostaviti monitoring razširjenosti stanja ribjih vrst v vodotokih.
- 2.4.3 Vključiti znanstveno sodelovanje, da bo ekološki pristop podpiral trajnostni donos.
- 2.5.1 Zagotoviti zveznost vodotokov – zagotoviti pogoje za prosto razporejanje vodnih organizmov.
- 2.5.2 Strogo izvajati nadzor nad odvzemi in rabo vode.
- 2.5.3 Zagotoviti jasna navodila izvajalcem del (dosežena z medsektorskim usklajevanjem) in strokoven nadzor pri vseh načinih urejanja vodotokov in upravljanja z obrežno vegetacijo.

Podrobni nacionalni cilj 3: Do leta 2020 bodo ITV in njihove poti vnosa prepoznane. Do leta 2025 bodo ITV in njihove poti vnosa obvladane.

Usmeritve

- 3.1 Sprejeti zakonodajo s področja ITV in vzpostaviti medresorsko usklajeno in organizirano izvajanje aktivnosti povezanih z ITV.
- 3.2 Doseči splošno osveščenost o ITV.
- 3.3 Zagotoviti pregled nad prisotnostjo in razširjenostjo ITV v Sloveniji.
- 3.4 Vzpostaviti sistem zgodnjega odkrivanja.
- 3.5 Izvajati aktivnosti za obvladovanje ITV.
- 3.6 Izvajati ukrepe za obnovo ekosistemov, ki so prizadeti zaradi ITV.

Ukrepi

- 3.1.1 Sprejeti zakonodajo, ki bo podrobno urejala področje ITV.
- 3.1.2 Vzpostaviti informacijski, ki bo omogočal dostop do informacij o ITV v državi in bo hkrati namenjen komunikaciji s tujino.
- 3.1.3 Delo s področja ITV uskladiti med sektorji in tudi med NVO, lokalnimi skupnostmi, stroko in privatnimi podjetji zavodi ter drugimi deležniki.
- 3.2.1 Izobraževati in ozaveščati širšo javnost o problematiki ITV (kaj to je, zakaj je to problem, kaj lahko vsak stori, ...).
- 3.2.2 Vključevati javnosti pri preprečevanju, naselitvi, širitvi ITV (pridobiti podporo pri in za izvajanje ukrepov) in zbiranju podatkov o ITV.
- 3.3.1 Pripraviti seznam ITV v Sloveniji in zagotoviti njegovo ažurno posodabljanje.
- 3.3.2 V okviru informacijskega sistema vzpostaviti centralno bazo tujerodnih in ITV v Sloveniji ter jo vzdrževati in nadgrajevati.
- 3.3.3 Spremljati stanje (vključuje vzpostavitev celotnega sistema: potrditev vrst, metodologija, ...).
- 3.4.1 Vzpostaviti sistem za spremljanje opozoril in obveščanje, ki bo podprt s sistemom monitoringa (s poudarkom na ključnih mestih vnosa) in inšpekcijskega nadzora.
- 3.4.2 Vzpostaviti sistema hitrega odziva ob zaznani naselitvi oziroma ob opozorilu o ITV (določitev aktivnosti za preprečitev, odstranitev, kontrolo ali zadrževanje).
- 3.4.3 Dopolniti sistem namernega vnosa in naselitve v sodelovanju z drugimi sektorji (zdravstvo, veterina, carina, kmetijstvo).
- 3.5.1 Izdelati in izvajati sistem obvladovanja razširjanja ITV.
- 3.6.1 Vzpostaviti sistem sprejemanja ukrepov za obnovo ekosistemov, ki bo vezan na sistema zgodnjega odkrivanja in obvladovanja.

Podrobni nacionalni cilj 4: Do leta 2020 bo vzpostavljen program raziskovanja in spremljanja stanja BR.

Usmeritve

- 4.1 Izpopolniti mednarodno primerljivo spremljanje stanja kazalcev BR, s poudarkom na kazalcih trendov vrst.
- 4.2 Okrepiti zmogljivosti ustanov in posameznikov, ki sodelujejo pri ohranjanju BR.

- 4.3 Centralno koordinirati in voditi evidence o popisovanju (inventarizaciji) in spremljanju stanja BR ter podatke pregledno podajati in smiselno uporabljati.

Ukrepi

- 4.1.1 Vzpostaviti monitoring na izbranih indikatorskih skupinah organizmov glede na strokovne potenciale v Sloveniji v sistematični mreži po Sloveniji.
- 4.1.2 Izvajati obsežnejše monitoringe na pilotnih območjih.
- 4.2.1 Spodbujati in sodelovati pri krepitvi zmogljivosti, učinkovitosti ter uspešnosti ustanov in posameznikov, ki sodelujejo pri ohranjanju BR.
- 4.2.2 Pri opravljanju nalog iz naslova ohranjanja BR spodbujati vključevanje prostovoljcev (t.i. citizen science).
- 4.3.1 Vzpostaviti in vzdrževati javno centralno bazo podatkov, kjer se bodo zbirali vsi podatki o popisih, raziskavah, ki so bili financirani z javnim denarjem.
- 4.3.2 Enega od nivojev centralne baze oblikovati tako, da bo omogočal vnašanje podatkov širši javnosti.
- 4.3.3 Podatke iz monitoringov ažurno vključevati v spremembe predpisov in prostorsko načrtovanje ter v raziskave o podnebnih spremembah.

Podrobni nacionalni cilj 5: Do leta 2025 bo BR del obveznih vsebin formalnega izobraževanja.

Usmeritve

- 5.1 Usposabljanje učiteljske kadre, ki bodo odgovorni za podajanje znanja o BR.
- 5.2 Vsebine BR vključiti v naravoslovne učne programe.

Ukrepi

- 5.1.1 Zagotoviti kvalitetno izvajanje programov formalnega izobraževanja o pomenu BR.
- 5.1.2 V sklopu trajnega usposabljanja kadrov zagotoviti enotno strokovno izobraževanje s področja BR.
- 5.2.1 Pripraviti vsebine BR, ki bodo vključene v naravoslovne učne programe na vseh ravneh izobraževanja.
- 5.2.2 Zagotoviti, da okoljevarstvo z varstvom narave postane obvezna sestavina predmetov naravoslovje, biologija in predmetov za tehnologije, ki so povezane s posegi v naravno okolje.
- 5.2.3 Zagotoviti, da bo poudarek pri spoznavanju BR na lokalnem okolju.

Podrobni nacionalni cilj 6: Do leta 2025 bo poskrbljeno za ustrezno informiranje javnosti o pomenu BR.

Usmeritve

- 6.1 Izboljšati informiranje javnosti ter uporaba in uvajanje novih informacijskih tehnologij.
- 6.2 Usposobiti kadre izven šolstva, ki se neposredno ali posredno ukvarjajo z BR ter poskrbeti za posodabljanje njihovega znanja.
- 6.3 Pri izobraževanju in ozaveščanju v čim večji meri uporabljati obstoječe službe/mreže (načrtno vključevanje BR v programe izobraževanja/ozaveščanja).
- 6.4 Spremljati javno mnenje o BR.
- 6.5 Turizem uporabiti kot promotor in neformalni izobraževalec o BR.
- 6.6 Podpreti različne oblike sodelovanja z in med podjetji ter NVO pri ozaveščanju, izobraževanju, usposabljanju in drugih oblikah komuniciranja ter pri prijavljanju na skupne projekte.
- 6.7 Seznaniti širšo javnost o povezavi med podnebnimi spremembami in spremembami BR ter vplivi na ekosistemske storitve.

Ukrepi

- 6.1.1 Izdelati komunikacijski načrt, ki vključuje posredovalnico informacij.
- 6.1.2 Preko posredovalnice informacij skrbeti za sprotno obveščanje javnosti o novostih na področju BR in o možnostih sodelovanja pri različnih akcijah in postopkih odločanja, ki so vezani na ohranjanje biotske raznovrstnosti.
- 6.1.3 Zagotoviti promocijo BR na spletnih straneh javnih služb, ki so povezane z BR in predstavitev povezave med ohranjanjem BR in dostopu do kvalitetnih ekosistemskih storitev.
- 6.2.1 Izdelati seznam poklicev in služb (npr. koncesionarji pri urejanju vodotokov), ki so povezani z BR in pripraviti vsebine, ki bodo vključene v njihovo izobraževanje in ozaveščanje.
- 6.2.2 Zagotoviti kvalitetno izvajanje programov formalnega izobraževanja o pomenu BR za izbrane poklice.
- 6.2.3 Zagotoviti in izvajati trajno vključevanje vsebin BR v delovanje izbranih poklicev in služb.

- 6.3.1 Spremljati aktivnosti služb v sklopu javnega sektorja, ki so povezane z izobraževanjem/ozaveščanjem različnih javnosti in po potrebi povečati ali izboljšati sodelovanje.
- 6.4.1 Vsakih 5 let (začetek izvajanja trenutne strategije, na sredini in na koncu) preveriti javno mnenje o BR.
- 6.4.2 Rezultate javnomnenjskih anket smiselno prenesti do odločevalcev na vseh ravneh odločanja.
- 6.5.1 Vključevati vsebine BR v načrte turizma in sodelovati pri identifikaciji potencialnih območij za njegov razvoj.
- 6.5.2 Izboljšati programe promocije BR za obiskovalce ZO in Natura 2000 območij, ki naj bodo vključeni v programe upravljanja.
- 6.6.1 Razvijati mrežo prostovoljcev in programov za prostovoljce (sodelovanje pri inventarizacijah, spremljanju stanja, izobraževanju), da bodo lahko aktivno prispevali k ohranjanju BR.
- 6.6.2 Pripraviti delavnice in srečanja med predstavniki medijev, pristojnih ministrstev, javnih služb, podjetij in NVO, ki delujejo na področju varovanja narave, z namenom iskanja možnosti sodelovanja.
- 6.7.1 Ozaveščati širšo javnost o vplivih, ki jih imajo podnebne spremembe na BR ter o pomenu manjšega ogljičnega odtisa za ohranjanje BR in ekosistemskih storitev.

Podrobni nacionalni cilj 7: Do leta 2025 se bo povečala promocija BR in nagrajevanje dobrih praks, ki jo podpirajo.

Usmeritve

- 7.1 Razvijati nove ali stare blagovne znamke, ki bodo prispevale k izboljšanju stanja ohranjenosti BR.
- 7.2 Nagrajevati gospodarske družbe in posameznike za dosežke na področju ohranjanja BR (tekmovanja za naravovarstvene ali okoljevarstvene nagrade).

Ukrepi

- 7.1.1 Podrobno in jasno določiti standarde blagovne znamke, ki naj obsega blago, storitve in način pridelave/izdelave.
- 7.1.2 Izboljšati sodelovanje z mediji.
- 7.2.1 Oblikovati nagrado, ki bo podeljena za dosežke na področju ohranjanja BR in redna organizacija tekmovanja, oziroma nadgradnja obstoječe nagrade z vsebinami, ki podpirajo ohranjanje BR.

- 7.2.2 Dobro promovirati prejemnika nagrade in dobre prakse, ki so bile podlaga za podelitev nagrade.
- 7.2.3 Zagotoviti davčne olajšave za nagrajence.

Podrobni nacionalni cilj 8: Najpozneje do 2025 bodo vrednote BR vključene v državne in lokalne strategije ter v vse procese odločanja.

Usmeritve

- 8.1 Vsebine BR do leta 2025 smiselno vključiti v vse strategije.
- 8.2 Oblikovanje medsektorske skupine, ki bo skrbela za izvajanje SOBR v Sloveniji.
- 8.3 Vključiti vsebine BR v programe na državni ravni ter v državno in prostorsko načrtovanje.
- 8.4 Zmanjšati in preprečiti škodljive učinke prostorskih posegov na krajino.

Ukrepi

- 8.1.1 Zagotoviti vključenost vrednot BR v vse strategije v državi.
- 8.1.2 Zagotoviti vključevanje zavez o ohranjanju BR v sektorske akcijske načrte.
- 8.2.1 Zagotoviti, da bo medsektorska skupina, ki bo sestavljena iz glavnih deležnikov (predstavniki ministrstev, raziskovalnih inštitucij, univerz, upravljavci zavarovanih območij, nevladne organizacije), na vsake 2 leti pregledala kakšno je stanje BR pri nas in izdala o tem priporočilo.
- 8.3.1 Izvajati CPVO in presoje sprejemljivosti na Natura 2000 območjih in ZO za:
- operativne programe,
 - državne prostorske načrte,
 - občinske prostorske načrte.
- 8.3.2 Izboljšati kvaliteto okoljskih poročil - uvesti sistem recenzij/pooblaščenecv.
- 8.4.1 Izvajati presojo vplivov na okolje in presojo sprejemljivosti ter predhodnih postopkov za javne in zasebne projekte/posege v prostor.
- 8.4.2 V sklopu prostorskega načrtovanja in rabe prostora ohranjati mozaičnost krajine in prepoznati krajinske prvine, ki pripomorejo k BR.

Podrobni nacionalni cilj 9: Do leta 2020 se bodo obstoječa Natura 2000 območja in ZO ohranjala z učinkovitim upravljanjem in dobro povezanim sistemom.

Usmeritve

- 9.1 Vzpostaviti centralni register/zbirko o posegih – za lažje in učinkovitejše ugotavljanje kumulativnih vplivov.
- 9.2 Kadrovsko in strokovno okrepiti upravljavce Natura 2000 območij in ZO.
- 9.3 Usmerjati razvoj in spodbujati trajnostne modele rabe prostora.

Ukrepi

- 9.1.1 Vzpostaviti/vzdrževati in nadgrajevati bazo, ki bo omogočala celovit pregled nad posegi v obstoječih Natura 2000 območjih in ZO.
- 9.2.1 Sodelovati pri spodbujanju krepitve zmogljivosti upravljavskih skupin in njihovih rednih izobraževanjih in usposabljanjih.
- 9.3.1 Sprejeti manjkajoče upravljalvske načrte ZO.
- 9.3.2 Spremeniti zakonodajo v zvezi z upravljanjem državnih zemljišč, da bo boljše služila ohranjanju BR.

Podrobni nacionalni cilj 10: Do leta 2025 bodo tradicionalna znanja, inovacije, znanstvene podlage in tehnologije vključene v ohranjanje BR.

Usmeritve

- 10.1 Ozaveščati in usposablјati kmete za izvajanje dejavnosti, ki pripomorejo k ohranjanju BR na Natura 2000 območjih in ZO.
- 10.2 Zastaviti in izvajati interdisciplinarni nacionalni program raziskovanja in spremljanja stanja BR.

Ukrepi

- 10.1.1 Sodelovati pri izboljšanju kapacitet kmetov pri uporabi tradicionalnih znanj za ohranjanje BR (Acces and Benefit Sharing).
- 10.2.1 Prednostno izvajati raziskave in monitoringe, ki so opredeljeni v PUN.
- 10.2.2 Spodbujati povezanost raziskav s področja BR in podnebnih sprememb oz. ekosistemskih storitev.

Podrobni nacionalni cilj 11: Najpozneje do leta 2020 bodo spodbude in subvencije, ki škodujejo BR prepoznane in odpravljene.

Usmeritve

- 11.1 Spremljati vplive spodbud in subvencij (okoljskih plačil) in jih po potrebi preoblikovati.
- 11.2 Spodbujati ciljna plačila, ki spodbujajo ohranjanje BR.

Ukrepi

- 11.1.1 Odpraviti oz. preoblikovati škodljive spodbude in subvencije.
- 11.2.1 Povečati obseg spodbud zasebnim lastnikom za izvajanje ukrepov za ohranjanje ogroženih HT na Natura 2000 območjih in ZO.
- 11.2.2 Zagotoviti spodbude za ohranjanje avtohtonih domačih in tradicionalnih pasem in sort.

Podrobni nacionalni cilj 12: Do leta 2025 bodo zagotovljeni stalni viri financiranja za raziskovalno dejavnost in programe ter projekte, ki podpirajo ohranjanje in obnavljanje BR.

Usmeritve

- 12.1 Zagotoviti sredstva za zadostno financiranje javnih služb, ki skrbijo za ohranjanje BR, raziskovalne dejavnosti in programe, ki podpirajo BR.
- 12.2 Olajšati pogoje za prijavo na projekte.

Ukrepi

- 12.1.1 Zagotoviti vire financiranja raziskovalne dejavnosti povezane z BR.
- 12.1.2 Zagotoviti stalne vire financiranja, ki se bodo vsaj delno polnili z dobički, ki izhajajo iz izkoriščanja naravnih virov.
- 12.1.3 Okrepiti kapacitete državnih služb, ki skrbijo za ohranjanje BR.
- 12.1.4 Zagotoviti sredstva za financiranje mehanizmov pogodbenega varstva in skrbništva.
- 12.2.1 Zagotoviti pomoč pri zagotavljanju sredstev iz proračuna za sofinanciranje projektov.
- 12.2.2 Izboljšati kapacitete prijaviteljev na projekte in preko posredovalnice informacij obveščati o možnih virih financiranja projektov za ohranjanje BR.

8. VIRI

Alho CJR 2008. The Value of Biodiversity. Brazilian Journal of Biology. Vol 68. No 4

Anonymus. 2014. Actions for biodiversity 2011 – 2016. Ireland's National Biodiversity plan. Department of Arts, Heritage and the Gaeltacht. <http://www.cbd.int/doc/world/ie/ie-nbsap-v2-en.pdf> (16. 6. 2014)

Anonymus. 2014. Australia's Biodiversity Conservation Strategy 2010 – 2030. Natural Resource Management Ministerial Council. <http://www.environment.gov.au/system/files/resources/58321950-f8b6-4ef3-bb68-6f892420d601/files/biodiversity-strategy-2010.pdf> (26. 6. 2014)

Anonymus. 2014. Biodiversity 2020. A strategy for England's wildlife and ecosystem services. Deptment for Environment, Food and Rural Affairs. https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/69446/pb13583-biodiversity-strategy-2020-111111.pdf (2. 4. 2014)

Anonymus. 2014. Biodiversity 2020, Update of Belgium's National Strategy. Gouvernement de la REgion de Bruxelles – Capitale Brusselse Hoofdstedelijke Regering. http://www.biodiv.be/implementation/docs/stractactplan/biodiversity-strategy-2020/full-versions-strategy-2020/strat2013_en_150dpi.pdf (2. 4. 2014)

Anonymus. 2014. Biodiversity essential to life. Saving Natur for People. National action plan for the conservation and sustainable use of biodiversity in Finland 2013 – 2020. <http://www.cbd.int/doc/world/fi/fi-nbsap-v3-p2-en.pdf> (18. 4. 2014)

Anonymus. 2014. Biodiversity Strategy of the Republic Serbia for the period 2011 – 2018. Ministry of environment and spatial planing. <http://www.cbd.int/doc/world/cs/cs-nbsap-01-en.pdf> (2. 4. 2014)

Anonymus. 2014. Nature Conservation Development Plan until 2020. Ministry of the Environment. <http://www.cbd.int/doc/world/ee/ee-nbsap-v2-en.pdf> (16. 6. 2014)

Anonymus. 2014. Italian National Biodiversity Strategy. Ministero dell'ambiente e della tutela territorio del mare. <http://www.cbd.int/doc/world/it/it-nbsap-01-en.pdf> (2. 4. 2014)

Anonymus. 2014. Maltas's National Biodiversity Strategic and Actio Plan 2012 – 2020. Ministry for Tourism, Culture and the Environment. <https://www.cbd.int/doc/world/mt/mt-nbsap-01-en.pdf> (17. 4. 2014)

Anonymus. 2014. National Biodiversity Strategy with the Action Plan for the period 2010 – 2015. Draft. Ministry for Spatial Planning and Environment. http://sites3.iwlearn3.webfactional.com/lss-new/joint-database/national-biodiversity-strategy-and-action-plan-for-the-period-2010-2015/nacionalna_strategija_biodiverziteteta_2010-2015_mt/view (16. 6. 2014)

Anonymus. 2014. National Biodiversity Strategy 2011 – 2020. Premiere Ministre. <http://www.cbd.int/doc/world/fr/fr-nbsap-v2-en.pdf> (2. 4. 2014)

Anonymus. 2014. Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020, including Aichi Biodiversity Targets. <http://www.cbd.int/sp/> (2. 4. 2014)

- Anonymus. 2014. Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020. http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/biodiversity_2020/2020%20Biodiversity%20Factsheet_SL.pdf (2. 4. 2014)
- Arih, A. (2010). Ob deseti obletnici Konvencije CITES v Sloveniji. Pridobljeno junij 20, 2011, od http://www.arso.gov.si/narava/konvencija%20CITES/v%20Sloveniji/Ob%20deseti%20obletnici%20konvencije%20CITES%20v%20Sloveniji_ARSO_bilten.pdf
- ARSO, 2013. Toplogredni plini. http://okolje.arso.gov.si/onesnazevanje_zraka/vsebine/toplogredni-plini (11. 11. 2014)
- ARSO, 2014. Presoja tveganja za naravo pred naselitvijo, doselitvijo ali gojitvijo tujerodnih prosto živečih vrst živali in rastlin. <http://www.arso.gov.si/narava/%C5%BEivali/Presoja%20tveganja%20za%20naravo/> (22. 10. 2014)
- Atlas okolja, 2014. http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso (september, 2014)
- Baša M. Ocena sestojne zgradbe v gozdnem rezervatu Ždrocle. Dipl. delo. (VS). Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Odd. za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, 2013 http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/gozdarstvo/vs1_basa_mirko.pdf (4. 11. 2014)
- Bavčar J., 2014. Slovence najbolj skrbi zrak, za biodiverzitetu pa ne pretirano. <http://www.deloindom.si/skrbno-z-vodo/slovence-najbolj-skrbi-za-zrak-za-biodiverzitetu-pa-ne-pretirano> (22. 10. 2014)
- Bertok, M. (2010). Načrt za izvajanje ribiškega upravljanja v Soškem ribiškem območju za obdobje 2011–2016. osnutek, november 2010. Spodnje Gameljne: Zavod za ribištvo Slovenije. http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Ribistvo/sosko_RO.pdf (22. 10. 2014)
- Biodiversity Recovery Plan, 1999. <http://infohouse.p2ric.org/ref/02/01927.pdf> (20. 10. 2014)
- Božič, L. (2008). Monitoring splošno razširjenih vrst ptic v letu 2008 za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine. Končno poročilo za MOP in MKGP. Ljubljana: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. http://www.natura2000.gov.si/uploads/tx_library/PorociloSIPKK_2012_.pdf (20. 10. 2014)
- CBD. (2014). The Cartagena Protocol on Biosafety. http://bch.cbd.int/protocol/NKL_pressrelease.shtml (19. 6. 2014)
- Denac, D., Koce, U., Kompan, D., Tome, D., & Vrezec, A. (2009). Krokar (*Corvus corax*). Zaključno poročilo: Krokar v Sloveniji in konflikti z drobnico. Ljubljana: Nacionalni inštitut za biologijo http://www.arso.gov.si/narava/%C5%BEivali/ogro%C5%BEene%20in%20zavarovane/Krokar_porocilo_NIB_V1.pdf (20. 10. 2014)

DOPPS, 2014. Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine – poročilo za leto 2014. http://ptice.si/2014/wp-content/uploads/2014/09/201411_kmecl_figelj_monitoring_sipkk_2014.pdf (22. 10. 2014)

Groot de R., in sod., 2012. Global estimates of the value of ecosystems and their services in monetary units. Ecosystem Services. Volume 1, Issue 1, July 2012, Pages 50–61
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212041612000101> (4. 11. 2014)

<http://www.bohinj.si/alpskocvetje/> (junij, 2014)

<http://kazalci.arso.gov.si/> (junij, 2014)

<http://kpv.arso.gov.si/> (junij, 2014)

<http://www.biotskaraznovrstnost.si/> (junij, 2014)

<http://www.natura2000.gov.si/> (junij, 2014)

<http://www.za-ljubitelje-narave.mop.gov.si/> (junij, 2014)

<http://chm.zrsvn.si/> (junij, 2014)

Jogan, N. (2005). Invazivne tujerodne vrste in mokrišča. V G. Beltram (Ur), Novi izzivi za ohranjanje mokrišč v 21. stoletju: Ramsarska konvencija in slovenska mokrišča. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor.

Jogan N., Bačič M., Strgulc Krajšek S. (ur.), 2012. Neobiota Slovenije: Invazivne tujerodne vrste v Sloveniji ter vpliv na ohranjanje biotske raznovrstnosti in trajnostno rabo virov.
<http://www.bioportal.si/neobiota.php> (19. 6. 2014)

Kus Veenvliet, J. (2009). Tujerodne živali v Sloveniji. V J. Kus Veenvliet (Ur), Tujerodne vrste v Sloveniji: zbornik s posveta, Ljubljana, 10. marec 2009 (str 15–18). Grahovo: Zavod Symbiosis. http://www.tujerodne-vrste.info/publikacije/zbornik_posvet_tujerodne_vrste.pdf (20. 10. 2014)

Kus Veenvliet J., 2012. Analiza doseganja ciljev Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji. Končno poročilo.
http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/narava/analiza_strategije_biotske_raznovrstnosti_porocilo.pdf (11. 4. 2014)

Mavri U. in sod., 2013. Analiza odškodninskih zahtevkov za škodo, ki so jo povzročile živali zavarovanih prosto živečih živalskih vrst v letu 2011.
<http://www.arso.gov.si/narava/poro%C4%8Dila%20in%20publikacije/> (11. 11. 2014)

MKGP, (2014a). Strategija prilagajanja slovenskega kmetijstva in gozdarstva podnebnim spremembam
http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/podnebnne_spremembe_v_kmetijstvu/ (11. 11. 2014)

MKGP, (2014b). Analiza stanja ekološkega kmetovanja.

http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/ekolosko_kmetovanje/analiza_stanja_ekoloskega_kmetovanja/ (11. 11. 2014)

MOP, 2007. Operativni program – Program upravljanja območij Natura 2000 2007–2013. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije.

MOP, 2009. Poročilo po 12. členu Direktive 79/409/EGS o ohranjanju prosto živečih ptic o izvajanju te direktive v obdobju 2005–2007. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor.

Načrt upravljanja voda (NUV).

http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/voda/nacrt_upravljanja_voda/#c19405

Nagel T. A., 2013. Zaključno poročilo ciljnega raziskovalnega projekta: Izpolnjevanje mreže gozdnih rezervatov v Sloveniji: ocena naravnosti, možnosti širjenja, upravljanja, raziskave in prenosi znanj.

<http://www.arrs.gov.si> (10. 11. 2014)

Novak, 2006: Strategija trajnostnega razvoja in trženja Krajinskega parka Ljubljansko barje kot turistične destinacije 2011 – 2015. Javno zavod Krajinski park Ljubljansko barje, 2009.

http://www.ljubljanskobarje.si/uploads/datoteke/turizem_Strategija.pdf (junij, 2014)

Operativni program – Program upravljanja območij Natura 2000 2007-2013.

http://www.mko.gov.si/si/delovna_podrocja/narava/operativni_program_program_upravljanja_obmocij_natura_2000_za_obdobje_2007_2013/

Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012 http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/OP_TGP/OP-TGP_2012.pdf

Poboljšaj, K., Lešnik, A., & Cipot, M. (2007). Dvoživke in ceste – pregled stanja in tehničnih rešitev v Sloveniji. Ali smo v koraku z Evropo? Predstavljeno na mednarodnem strokovnem srečanju „Varstvo dvoživk v regiji Alpe-Jadran“, Radenci, 6.–7. junij 2007.

http://www.ckff.si/projekti/interreg/radenci07/documents/01_poboljsaj.pdf (22. 10. 2014)

Pravo za naravo, 2014. <http://www.pravo-za-naravo.si/zaznamek/zakonodaja/> (junij, 2014)

PRP, 2014. Slovenija – Program razvoja podeželja (nacionalni). http://www.program-podezelja.si/images/PRP14-20_slo.%C4%8Distopis.pdf (29. 10. 2014)

PUN, 2014. Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2014-20. Predlog za javne predstavitve. April, 2014.

http://www.natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/OsnutekProgramUpravljanjaNature2020.pdf (15. 10. 2014)

Randall A., 1991. The Value of Biodiversity. *Ambio. Environmental Economics*. Vol 20. No 2: 64-68

Seznam povzetkov iz poročil opravljenih presoj tveganj za naravo pred naselitvijo, doselitvijo ali gojitvijo tujerodnih vrst rastlin in živali v skladu s Pravilnikom o izvedbi presoje tveganja za naravo in rido bitvi

pooblastila (Uradni list RS, št. 43/02) Vir: ARSO, marec 2013

http://www.arso.gov.si/narava/%C5%BEivali/Presoja%20tveganja%20za%20naravo/3_Presoje%20tveganja%20za%20naravo-%20%C5%A1tudije_nova.pdf

SI-Stat podatkovni portal, 2013. Okolje in naravni viri – Gozdarstvo ion lov, 2013.

http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2014/V/5_8.pdf (10. 11. 2014)

Strategija razvoja slovenskega turizma 2012 – 2016: Partnerstvo za razvoj slovenskega turizma.

http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf (11. 11. 2014)

ZRSVN, 2013. Poročanje po 17. členu Direktive o habitatih.

http://www.zrsvn.si/sl/informacija.asp?id_informacija=579&id_meta_type=65 (17. 10. 2014)

Žnidarič S. in sod., 2014. Analiza odškodninskih zahtevkov za škodo, ki so jo povzročile živali zavarovanih prosto živečih živalskih vrst v letu 2012.

<http://www.arso.gov.si/narava/poro%C4%8Dila%20in%20publikacije/> (11. 11. 2014)

9. SPREMLJANJE STANJA IN POROČANJE

V spodnji preglednici so predstavljeni kazalniki za preverjanje uspešnosti izvajanja Akcijskega načrta za Strategijo ohranjanja biotske raznovrstnosti Slovenije 2015 – 2025.

Krovni nacionalni cilj A: Izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in njihovih življenjskih okolij.					
Podrobni nacionalni cilji in usmeritve	Ukrepi	Kazalnik	Predvideni nosilec	Predvideno finančno ranje	
Podrobni nacionalni cilj 1.: Stanje HT in vrst, vključno z gensko pestrostjo, se bo do leta 2025 izboljšalo oziroma ohranjalo.					
<p>1.1 Zagotoviti pogoje za učinkovito ohranjanje oziroma izboljšanje stanja slovensko in evropsko pomembnih HT.</p> <p>1.2 Prednostno na Natura 2000 območjih opredeliti HT, ki jih je potrebno izboljšati oziroma ponovno vzpostaviti ter določiti za to najbolj primerna območja.</p> <p>1.3 Zagotoviti izboljšanje stanje vrst z Rdečega seznama v RS in kvalifikacijskih vrst Natura 2000 območij.</p>	1.1.1 Redno (vsakih 10 let) izvajati kartiranja na Natura 2000 območjih in ZO.	Poročilo o izvedbi kartiranja	MOP	P, projekti	
	1.1.2 V kmetijski program razvoja podežela po letu 2020 (oz. ob prvi spremembi obstoječega programa) vnesti dodatne usmeritve za varstvo HT na Natura 2000 območja in ZO.	Obseg ciljnih površin	MKGP, MOP		P
	1.1.3 V okviru gospodarjenja z gozdovi je potrebno izboljšati izvajanje specifičnih zahtev nekaterih specializiranih kvalifikacijskih Natura 2000 HT.	Stanje specializiranih kvalifikacijskih HT	ZGS, ZO, ZRSVN		P
	1.2.1 HT določiti stopnjo ogroženosti - pripraviti rdeči seznam zanje.	Sprejete novega Pravilnika	ZRSVN, ZZRS, ZO		P
	1.2.2 Povečati obseg uporabe mehanizmov pogodbenega varstva in skrbništva za potrebe zaščite redkih in ogroženih HT.	Seznam specifičnih ukrepov	ZRSVN, ZZRS, MOP		P
	1.2.3 Specifične ukrepe za ohranjanje ogroženih HT vgraditi v vse programe in plane, ki urejajo upravljanje z naravnimi viri in prostorsko načrtovanje.	Delež sprejetih planov, ki vključujejo ukrepe za ohranjanje ogroženih HT	MOP, ZRSVN		P
	1.3.1 Inventarizirati stanje vrst in ga kasneje spremljati ter posodobiti Rdeči seznam.	Poročila o inventarizaciji in spremljanju stanja, Sprejete novega Pravilnika	MOP, ZRSVN, ARRS		P, projekti
	1.3.2 Posodobiti Uredbo o zavarovanih prostoživečih živalskih vrstah in Uredbo o zavarovanih prostoživečih rastlinskih vrstah.	Sprejete novih Uredb	ZRSVN, ZZRS, ARRS		P, projekti
	1.3.3 Pripraviti in izvajati akcijske načrte za zagotavljanje ugodnega stanja zavarovanih vrst.	Št. sprejetih AN in število aktivnosti, ki so bile izvedene	MOP, ZGS, ZRSVN, ZZRS, ZO		P, projekti
	1.3.4 V okviru gospodarjenja z gozdovi je potrebno izboljšati izvajanje specifičnih zahtev specializiranih kvalifikacijskih Natura 2000 vrst, ki to potrebujejo.	Stanje specializiranih kvalifikacijskih vrst	MOP, MKGP, ZZRS, ZO		P

Usmeritve

Krovni nacionalni cilj A: Izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in njihovih življenjskih okolij.					
Podrobni nacionalni cilji in usmeritve	Ukrepi	Kazalnik	Predvideni nosilec	Predvideno finančno ranje	
1.4 Zagotoviti ohranjanje slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasem in sort.	1.3-5 Razširiti nadzor nad dejavniki ogrožanja BR v Sloveniji.	Stanje specializiranih kvalifikacijskih vrst	MOP, MKGP, ZO	P, projekti	
	1.3-6 Prepoznati in ohranjati ter po potrebi znova vzpostaviti ekološke povezave, ki omogočajo gensko izmenjavo med populacijami.	Št. In delež izvedenih projektov	MOP, ZRSVN, ZGS, ZO	ERDF	
	1.4.1 Povečati obseg reje in uporabe slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali z namenom ohranjanja genske raznovrstnosti v kmetijstvu.	Število pasem in živali / št. rejcev	MKGP	MKGP	P, projekti
	1.4.2 Povečati obseg površin za vzgojo slovenskih avtohtonih in tradicionalnih domačih rastlinskih sort.	Obseg površin	MKGP	MKGP	P, projekti
	1.4.3 Promovirati slovenske avtohtone in tradicionalne pasme domačih živali in sort.	Število objav v medijih	MKGP	MKGP	P, projekti
	1.5 Zagotoviti vzdrževanje in posodabljanje sistema biološke varnosti.	1.5.1 Vzdrževati in posodabljati sistem biološke varnosti.	Aktiven nadzor nad GSO v našem okolju	MOP	P, projekti
	1.5.2 Ohraniti prepeved gojenja gensko spremenjenih organizmov.				
Podrobni nacionalni cilji 2: Do leta 2025 bodo kmetijstvo, gozdarstvo, vodarstvo in akvakulture povečale vključevanje varstva slovensko in evropsko pomembnih vrst in HT v svoje programe, plane in posege.					
2.1 V kmetijske strategije in programe za razvoj podedelja vključiti količinsko opredeljene cilje za ohranjanje BR, ki bodo prilagojeni regionalnim in lokalnim potrebam ter usklajeni s stroko.	2.1.1 Varovati kmetijsko krajino z mehanizmi navzkrižne skladnosti ter ozaveščanjem kmetov.	Obseg in delež površin	MOP, ZO, ZRSVN, MKGP	P	
	2.1.2 Upravljati travniške HT prilagojeno geografskim enotam.	Obseg travniških površin vključenih v KOPOP ukrepe	MOP, ZO, ZRSVN	P, projekti	
	2.1.3 Spodbuditi ekstenzivno pašo na območjih, kjer je bilo pašništvo opuščeno v zadnjih letih.	Površina pašnih površin	MOP, ZO	MOP, ZO	P
	2.1.4 Ohraniti, vzpostaviti in vzdrževati robne habitate (npr. mejic).	Dejanska raba	MKGP, MOP, ZGS, ZO, MKGP	MKGP, MOP, ZGS, ZO, MKGP	P
	2.1.5 Dosledno izvajati ozelenitev in kontrolo nad prepovedjo preoravanja.	Obseg rezerviranih površin	MOP, ZO, MKGP	MKGP, MOP, ZO, MKGP	P
2.2 Vključevati ukrepe za ohranjanje BR v programe in načrte za gospodarjenje z	2.2.1 Določiti posebne vredne habitate za živali gozdnega prostora oziroma ekocelice z namenom ohranjanja BR.	Površina ekocelic	MOP, ZRSVN, ZGS	P	

Usmeritve

Krovni nacionalni cilj A: Izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in njihovih življenjskih okolij.

Podrobni nacionalni cilji in usmeritve	Ukrepi	Kazalnik	Predvideni nosilec	Predvideno finančno ranje
	gozdovi.	Delež sprejetih planov, ki vključujejo ukrepe za ohranjanje BR	ZGS, ZRSVN	P
2.3 Pri obratovanju akvakultur upoštevati načela trajnostnega razvoja in sonaravnega gospodarjenja.	2.2.2 Ukrepe za varstvo BR prednostno izvajati v državnih gozdovih. 2.2.3 Razglasiti gozdne rezervate, ki bodo služili namenom varstva BR. 2.3.1 Oceniti zmogljivost ekosistemov za vzdrževanje akvakultur.	Površina gozdnih rezervatov Lokacije potencialnih akvakultur z ocenami zmogljivosti	ZGS, ZO MOP, ARSO	P P
2.4 Pri ribolovnih vrstah in vodnih organizmih, ki so predmet nabiranja upoštevati načela trajnostnega in sonaravnega gospodarjenja, da bodo staleži obnovljeni ali ohranjeni na ravni, ki zagotavlja vzdržnosti/trajnostni donos.	2.4.1. V Programu upravljanja rib v celinskih vodah RS za obdobje 2010 – 2021 še povečati vključenost vsebin BR. 2.4.2 Vzpostaviti monitoring razširjenosti stanja ribjih vrst v vodotokih. 2.4.3 Vključiti znanstveno sodelovanje, da bo ekološki pristop podpiral trajnostni donos.	Obseg vključenih vsebin povezanih z BR Naseljenost in biomasa vrst (monitoring), število uplenjenih vrst Stanje populacij rib in lupinarjev	ZZRS, MOP ZZRS ZO, raziskovalci	P P, projekti P
2.5 Pri upravljanju z vodnimi telesi upoštevati načela trajnosti in sonaravnosti.	2.5.1 Zagotoviti zveznost vodotokov – zagotoviti pogoje za prosto razporejanje vodnih organizmov. 2.5.2 Strogo izvajati nadzor nad odvzemi in rabo vode. 2.5.3 Zagotoviti jasna navodila izvajalcem del (dosežena z medsektorskim usklajevanjem) in strokoven nadzor pri vseh načinih urejanja vodotokov in upravljanja z obrežno vegetacijo.	Delež oz. število prehodnih prečnih pregrad Št. prijav inšpekcijski službi in št. izdanih inšpekcijskih odločb Število in delež strokovnih nadzorov	ARSO, ZZRS, ZO MOP MOP, ARSO, ZZRS, ZRSVN	P P P
Podrobni nacionalni cilj 3: Do leta 2020 bodo ITV in njihove poti vnosa obvladane.				
3.1 Sprejeti zakonodaja s področja ITV in vzpostaviti medresorsko usklajeno in organizirano izvajanje aktivnosti povezanih z ITV.	3.1.1 Sprejeti zakonodajo, ki bo podrobno urejala področje ITV. 3.1.2 Vzpostaviti informacijski sistem, ki bo omogočal dostop do informacij o ITV v državi in bo hkrati namenjen komunikaciji s tujino. 3.1.3 Delo s področja ITV uskladiti med sektorji in tudi med NVO, lokalnimi skupnostmi, stroko in privatnimi podjetji zavodi ter drugimi deležniki.	Datum sprejetja Datum začetka delovanja Število usklajevalnih srečanj	MOP MOP MOP, ZO	P P P
3.2 Doseči splošno osveščenost o ITV.	3.2.1 Izobraževati in ozaveščati širše javnosti o problematiki ITV (kaj to je, zakaj je to problem, kaj lahko vsak stori, ...). 3.2.2 Vključevati javnosti pri preprečevanju, naselitvi, širitvi ITV (pridobiti podporo pri in za izvajanje ukrepov) in zbiranju podatkov o ITV.	Število aktivnosti na to temo	ZRSVN, ZO	P, projekti
3.3 Zagotoviti pregled nad prisotnostjo in	3.3.1 Pripraviti seznam ITV v Sloveniji in zagotoviti njegovo ažurno posodabljanje.	Število vrst na seznamu	ZRSVN, MKGP	P, projekti

Krovni nacionalni cilj A: Izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in njihovih življenjskih okolij.				
Podrobni nacionalni cilji in usmeritve	Ukrepi	Kazalniki	Predvideni nosilec	Predvideno financiranje
razširjenostjo ITV v Sloveniji.	3.3.2 V okviru informacijskega sistema vzpostaviti centralno bazo tujerodnih in ITV v Sloveniji ter jo vzdrževati in nadgrajevati.	Datum začetka delovanja	ZRSVN, ARSO	P, projekti
	3.3.3 Spremljati stanje (vključuje vzpostavitev celotnega sistema: potrditev vrst, metodologija, ...).	Število in delež izvedenih monitoringov	ZRSVN, MKGP	P, projekti
3.4 Vzpostaviti sistem zgodnjega odkrivanja.	3.4.1 Vzpostaviti sistem za spremljanje opozoril in obveščanje, ki bo podprt s sistemom monitoringa (s poudarkom na ključnih mestih vnosa) in inšpekcijskega nadzora.	Število obvestil, obvestil	ZRSVN, ZO, MOP	P, projekti
	3.4.2 Vzpostaviti sistem hitrega odziva ob zaznani nesilivi oziroma ob opozorilu o ITV (določitev aktivnosti za preprečitev, odstranitev, kontrolo ali zadrževanje).			
	3.4.3 Dopolniti sistem namernega vnosa in naselitve v sodelovanju z drugimi sektorji (zdravstvo, veterina, carina, kmetijstvo).	Število izdelanih presoj tveganja	ZRSVN, ZO, MOP, MKGP, ZZV, VURS, carina	P
3.5 Izvajati aktivnosti za obvladovanje ITV.	3.5.1 Izdelati in izvajati sistem obvladovanja razširjanja ITV.	Število pripravljenih akcijskih načrtov	ZRSVN, ZO, VURS	P, projekti
3.6 Izvajati ukrepe za obnovo ekosistemov, ki so prizadeti zaradi ITV.	3.6.1 Vzpostaviti sistem sprejemanja ukrepov za obnovo ekosistemov, ki bo vezan na sistema zgodnjega odkrivanja in obvladovanja.	Površina uspešno revitaliziranih/obvladanih območij	Lastniki/upravljavci zemljišč	Povzročitelj škoda

Krovni nacionalni cilj B: Znanje, razumevanje in ozaveščenost o BR in njenem pomenu se bo povečalo na vseh ravneh družbe.					
Podrobni nacionalni cilji in usmeritve	Ukrepi	Kazalnik	Predvideni nosilec	Predvideno financiranje	
Podrobni nacionalni cilj 4: Do leta 2020 bo vzpostavljen program raziskovanja in spremljanja stanja BR.					
Usmeritve	4.1 Izpopolniti mednarodno primerljivo spremljanje stanja kazalcev BR, s poudarkom na kazalcih trendov vrst.	4.1.1 Vzpostaviti monitoring na izbranih indikatorskih skupinah organizmov glede na strokovne potenciale v Sloveniji v sistematični mreži po Sloveniji.	Število izvedenih monitoringov	MOP, ZO, ZRSVN	P, projekti
		4.1.2 Izvajati obsežnejše monitoringe na pilotnih območjih.	Število izvedenih monitoringov	MOP, ZO, ZRSVN	P, projekti
	4.2 Okrepiti zmogljivosti ustanov in posameznikov, ki sodelujejo pri ohranjanju BR.	4.2.1 Spodbujati in sodelovati pri kreipitvi zmogljivosti, učinkovitosti ter uspešnosti ustanov in posameznikov, ki sodelujejo pri ohranjanju BR.	Število novih zaposlitev/projektov	MOP	P
		4.2.2 Pri opravljanju nalog iz naslova ohranjanja BR spodbujati vključevanje prostovoljcev (t.i. citizen science).	Število prostovoljcev vključenih v ohranjanje BR	MOP, ZO	P, projekti
	4.3 Centralno koordinirati in voditi evidence o popisovanju (inventarizaciji) in spremljanju stanja BR ter podatke pregledno podajati in smiselno uporabljati.	4.3.1 Vzpostaviti in vzdrževati javno centralno bazo podatkov, kjer se bodo zbirali vsi podatki o popisih, raziskavah, ki so bili financirani z javnim denarjem.	Nadgraditi obstoječi sistem NV atlasa	ZRSVN, MOP	P
	4.3.2 Enega od nivojev centralne baze oblikovati tako, da bo omogočal vnašanje podatkov širši javnosti.				
	4.3.3 Podatke iz monitoringov ažurno vključevati v spremembe predpisov in prostorsko načrtovanje ter v raziskave o podnebnih spremembah.				
Podrobni nacionalni cilj 5: Do leta 2025 bo BR del obveznih vsebin formalnega izobraževanja.					
Usmeritve	5.1 Usposabljati učiteljske kadre, ki bodo odgovorni za podajanje znanja o BR.	5.1.1 Zagotoviti kvaliteto izvajanje programov formalnega izobraževanja o pomenu BR.	Obseg ur povezanih z BR vključenih v UP	ZZVŠ	P
		5.1.2 V sklopu trajnega usposabljanja kadrov zagotoviti enotno strokovno izobraževanje s področja BR.	Obseg ur povezanih z BR vključenih v izobraževanje	ZZVŠ	P
	5.2 Vsebine BR vključiti v naravoslovne učne programe.	5.2.1 Pripraviti vsebine BR, ki bodo vključene v naravoslovne učne programe na vseh ravneh izobraževanja.	Obseg vsebin z BR v UP	ZZŠ	P
		5.2.2 Zagotoviti, da okoljevarstvo z varstvom narave postane obvezna sestavina predmetov naravoslovje, biologija in predmetov za tehnologije, ki so povezane s posegi v naravno okolje.	Začetek veljave tega ukrepa	ZZŠ, MIZŠ, CPI	P
		5.2.3 Zagotoviti, da bo poudarek pri spoznavanju BR na lokalnem okolju.	Obseg vsebin iz lokalnega okolja v UP	ZZŠ, ZO	P

Krovni nacionalni cilj B: Znanje, razumevanje in ozaveščenost o BR in njenem pomenu se bo povečalo na vseh ravneh družbe.**Podrobni nacionalni cilji in usmeritve****Ukrepi****Kazalnik****Predvideni nosilec****Predvideno financiranje**

Podrobni nacionalni cilji 6: Do leta 2025 bo poskrbljeno za ustrezno informiranje javnosti o pomenu BR.

6.1 Izboljšati informiranje javnosti ter uporaba in uvajanje novih informacijskih tehnologij.	6.1.1 Posodobiti posredovalnico informacij in izboljšati informiranje javnosti. 6.1.2 Preko posredovalnice informacij skrbeti za sprotno obveščanje javnosti o novostih na področju BR in o možnostih sodelovanja pri različnih akcijah in postopkih odločanja, ki so vezani na ohranjanje biotske raznovrstnosti. 6.1.3 Zagotoviti promocijo BR na spletnih straneh javnih služb, ki so povezane z BR in predstavitev povezave med ohranjanjem BR in dostopu do kvalitetnih ekosistemskih storitev.	Število obiskov strani	ZRSVN, MOP, ZO	P, projekti
6.2 Usposobiti kadre izven šolstva, ki se neposredno ali posredno ukvarjajo z BR ter poskrbeti za posodabljanje njihovega znanja.	6.2.1 Izdelati seznam poklicev in služb (npr. koncesionarji pri urejanju vodotokov), ki so povezani z BR in pripraviti vsebine, ki bodo vključene v njihovo izobraževanje in ozaveščanje. 6.2.2 Zagotoviti kvalitno izvajanje programov formalnega izobraževanja o pomenu BR za izbrane poklice. 6.2.3 Zagotoviti in izvajati trajno vključevanje vsebin BR v delovanje izbranih poklicev in služb.	Število strani, kjer so dostopne informacije o BR Število poklicev in obseg vsebin	MOP, ZRSVN, ZO, ARSO ZZŠ, MOP, CPI	P P
6.3 Pri izobraževanju in ozaveščanju v čim večji meri uporabljati obstoječe službe/mreže (načrtno vključevanje BR v programe izobraževanja/ozaveščanja).	6.3.1 Spremljati aktivnosti služb v sklopu javnega sektorja, ki so povezane z izobraževanjem/ozaveščanjem različnih javnosti in po potrebi povečati ali izboljšati sodelovanje. 6.4 Spremljati javno mnenje o BR.	Obseg ur povezanih z BR vključenih v izobraževanje Obseg izvedenih sodelovanj	ZZŠ, MIZŠ, CPI ZRSVN	P P
6.4 Turizem uporabiti kot promotor in neformalni izobraževalec o BR.	6.4.1 Vsakih 5 let (začetek izvajanja trenutne strategije, na sredini in na koncu) preveriti javno mnenja o BR. 6.4.2 Rezultate javnomnenjskih anket smiselno prenesti do odločevalcev na vseh ravneh odločanja.	Izvedba raziskave javnega mnenja	MOP	P
6.5 Turizem uporabiti kot promotor in neformalni izobraževalec o BR.	6.5.1 Vključevati vsebine BR v načrte turizma in sodelovati pri identifikaciji potencialnih območij za njegov razvoj. 6.5.2 Izboljšati programe promocije BR za obiskovalce ZO in Natura 2000 območij, ki naj bodo vključeni v programe upravljanja.	Predstavitve rezultatov deležnikom povezanih z BR Obseg vključenih vsebin o BR	MOP MOP, ZO	P P, projekti
6.6 Podpreti različne oblike sodelovanja z in med podjetji ter NVO pri ozaveščanju, izobraževanju, usposabljanju in drugih oblikah komuniciranja ter pri	6.6.1 Razvijati mrežo prostovoljcev in programov za prostovoljce (sodelovanje pri inventarizacijah, spremljanju stanja, izobraževanju), da bodo lahko aktivno prispevali k ohranjanju BR.	Število prostovoljcev in izvedenih programov	MOP, ZO, NVO	P, projekti

Usmeritve

Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor

Izdalal: Ipson, okoljske investicije, d.o.o.

Krovni nacionalni cilj B: Znanje, razumevanje in ozaveščenost o BR in njenem pomenu se bo povečalo na vseh ravneh družbe.

Podrobni nacionalni cilji in usmeritve		Kazalnik	Predvideni nosilec	Predvideno financiranje
Usmeritve	prijavljanju na skupne projekte.	6.6.2 Pripraviti delavnice in srečanja med predstavniki medijev, pristojnih ministrstev, javnih služb, podjetij in NVO, ki delujejo na področju varovanja narave, z namenom iskanja možnosti sodelovanja.	Število delavnic in srečanj	NVO, ZO, MOP, ZRSVN P, projekti
	6.7 Seznaniti širšo javnost o povezavi med podnebnimi spremembami in spremembami BR ter vplivi na ekosistemске storitve.	6.7.1 Ozaveščati širšo javnost o vplivih, ki jih imajo podnebne spremembe na BR ter o pomenu manjšega ogljičnega odtisa za ohranjanje BR in ekosistemskih storitev.	Število aktivnosti na temo povezave med spremembami BR in podnebnimi spremembami	MOP P, projekti
	Podrobni nacionalni cilji Z: Do leta 2025 se bo povečala promocija BR in nagrajevanje dobrih praks, ki jo podpirajo.			
Usmeritve	7.1 Razvijati nove ali stare blagovne znamke, ki bodo prispevale k izboljšanju stanja ohranjenosti BR.	7.1.1 Podrobno in jasno določiti standarde blagovne znamke, ki naj obsega blago, storitve in način pridelave/izdelave. 7.1.2 Izboljšati sodelovanje z mediji.	Število izdelkov, produktov, storitev z podeljeno blagovno znamko. Število objav in medijev, kjer se pojavi prispevek o BR.	MOP, MKGP, ZO, MGRRT MOP, ZRSVN, ZO P, projekti
	7.2 Nagrajevati gospodarske družbe in posameznike za dosežke na področju ohranjanja BR (tekmovanja za naravovarstvene ali okoljevarstvene nagrade).	7.2.1 Oblikovati nagrado, ki bo podeljena za dosežke na področju ohranjanja BR in redna organizacija tekmovanja, oziroma nadgradnja obstoječe nagrade z vsebinami, ki podpirajo ohranjanje BR. 7.2.2 Dobro promovirati prejemnika nagrade in dobre prakse, ki so bile podlaga za podelitev nagrade. 7.2.3 Zagotoviti davčne olajšave za nagrajence.	Prepoznavnost nagrade v javnosti	MOP, MF P, projekti

Krovni nacionalni cilj C: Za ohranjanje BR bo izboljšano interdisciplinarno sodelovanje, medsektorsko povezovanje in celosten pristop.			
Podrobni nacionalni cilji in usmeritve	Ukrepi	Kazalnik	Predvideni nosilec
Podrobni nacionalni cilji 8: Najpoznejše do 2025 bodo vrednote BR vključene v državne in lokalne strategije ter v vse procese odločanja.		Predvideno financiranje	
Usmeritve	8.1 Vsebine BR do leta 2025 smiselno vključiti v vse strategije.	Število strategij z vključenim določilom o BR	MOP, ZRSVN
	8.2 Oblikovati medsektorsko skupino, ki bo skrbela za izvajanje SOBR v Sloveniji.	Število akcijskih načrtov z vključenim določilom o BR	MOP, ZO, ZRSVN
	8.3 Vključiti vsebine BR v programe na državni ravni ter v državno in občinsko prostorsko načrtovanje.	Število priporočil	MOP
	8.4 Zmanjšati in preprečiti škodljive učinke prostorskih posegov na krajino.	Število in delež planov in posegov s postopkom CPVO	MOP
Usmeritve	Podrobni nacionalni cilji 9: Do leta 2020 se bodo obstoječa Natura 2000 območja in ZO ohranjala z učinkovitim upravljanjem in dobro povezanim sistemom.		
	9.1 Vzpostaviti centralni register/zbirko o posegih – za lažje in učinkovitejše ugotavljanje kumulativnih vplivov.	Datum začetka delovanja strani in obseg ter ažurnost dodajanja podatkov	MOP
	9.2 Kadrovske in strokovno okrepitei upravljavske skupine.	Število in delež povečanja	MOP, ZO
	9.3 Usmerjati razvoj in spodbujati trajnostne modele rabe prostora.	Število sprejetih upravljavskih načrtov	MOP, ZRSVN
Strokovne podlage za strategijo in akcijski načrt za ohranjanje biotske raznovrstnosti		Površina ZO in Natura 2000 območij v	MOP, ZO

Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor

Izdatelj: Ipsum, okoljske investicije, d.o.o.

Krovni nacionalni cilj C: Za ohranjanje BR bo izboljšano interdisciplinarno sodelovanje, medsektorsko povezovanje in celosten pristop.				
Podrobni nacionalni cilji in usmeritve	Ukrepi	Kazalnik	Predvideni nosilec	Predvideno finančno ranje
	služila ohranjanju BR.	lasti države		
Podrobni nacionalni cilji 10: Do leta 2025 bodo tradicionalna znanja, inovacije, znanstvene podlage in tehnologije vključene v ohranjanje BR.				
Usmeritve	10.1 Ozaveščati in usposablјati kmete za izvajanje dejavnosti, ki pripomorejo k ohranjanju BR na Natura 2000 območjih in ZO.	10.1.1 Sodelovati pri izboljšanju kapacitet kmetov pri uporabi tradicionalnih znanj za ohranjanje BR (Acces and Benefit Sharing).	Število izobraževanj	KSS, KGZS, MOP, projekti
	10.2 Zastaviti in izvajati interdisciplinarni nacionalni program raziskovanja in spremljanja stanja BR.	10.2.1 Prednostno izvajati raziskave in monitoringe, ki so opredeljeni v PUN.	Število razpisanih projektov	MOP, ARRS, P
		10.2.2 Spodbujati povezanost raziskav s področja BR in podnebnih sprememb oz. ekosistemskih storitev.	Število razpisanih projektov	MOP, ARRS, projekti

Krovni nacionalni cilj D: Za ohranjanje BR bodo zagotovljene stimulative finančne spodbude					
Podrobni nacionalni cilji in usmeritve	Ukrepi	Kazalnik	Predvideni nosilec	Predvideno finančno ranje	
Podrobni nacionalni cilj 11: Najpoznejše do leta 2020 bodo spodbude in subvencije, ki škodujejo BR prepoznane in odpravljene.					
Usmeritve	11.1 Spremljati vplive spodbud in subvencij (okoljskih plačil) in jih po potrebi preoblikovati.	Obseg finančnih sredstev namenjenih škodljivim spodbudam gñede na BR	MOP	P	
	11.2 Spodbujati ciljna plačila, ki spodbujajo ohranjanje BR.	Obseg finančnih spodbud	MOP, MKGP, ZRSVN, ZO	P, proje kti	
	11.2.2 Zagotoviti spodbude za ohranjanje avtohtonih domačih in tradicionalnih pasem in sort.	Število rejcev in živali ter obseg površin, kjer se gojijo domače sorte	MKGP	P	
Podrobni nacionalni cilj 12: Do leta 2025 bodo zagotovljeni stalni viri financiranja za raziskovalno dejavnost in programe ter projekte, ki podpirajo ohranjanje in obnavljanje BR.					
Usmeritve	12.1 Zagotoviti sredstva za zadostno financiranje javnih služb, ki skrbijo za ohranjanje BR, raziskovalne dejavnosti in programe, ki podpirajo BR.	12.1.1 Zagotoviti vire financiranja raziskovalne dejavnosti povezane z BR.	Obseg proračuna namenjen BR	ARRS	P
		12.1.2 Zagotoviti stalne vire financiranja, ki se bodo vsaj delno polnili z dobički, ki izhajajo iz izkoriščanja naravnih virov.	Obseg financ namenjenih ohranjanju BR	MF	P
	12.1.3 Okrepiti kapacitete državnih služb, ki skrbijo za ohranjanje BR.	Obseg sredstev iz proračuna	MOP, MF	P	
	12.1.4 Zagotoviti sredstva za financiranje mehanizmov pogodbenega varstva in skrbništva.	Obseg sredstev iz proračuna in projektov	MOP, MF	P, proje kti	
	12.2 Olajšati pogoje za prijavo na projekte.	Obseg sredstev iz proračuna	MOP, MF	P, proje kti	
	12.2.2 Izboljšati kapacitete prijaviteljev na projekte in preko posredovalnice informacij obveščati o možnih virih financiranja projektov za ohranjanje BR.	Število izvedenih aktivnosti za izboljšanje kapacitet prijaviteljev	MOP, ZRSVN, ZO	P, proje kti	

10. DODATKI

10.1 Preglednica pokritosti strateških ciljev EU do 2020 in globalnih strateških ciljev 2011 – 2020 z nacionalnimi cilji ohranjanja biotske raznovrstnosti

Krovni nacionalni cilj A: Izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in njihovih življenjskih okolij.	EU	CBD
Podrobni nacionalni cilj 1: Stanje HT in vrst, vključno z gensko pestrostjo, se bo do leta 2025 izboljšalo oziroma ohranjalo.	1, 2, 3	5, 11, 12, 13, 15
Podrobni nacionalni cilj 2: Do leta 2025 bodo kmetijstvo, gozdarstvo, vodarstvo in akvakulture povečale vključevanje varstva slovensko in evropsko pomembnih vrst in HT v svoje programe, plane in posege.	1, 2, 3, 4	4, 6, 7, 8, 13
Podrobni nacionalni cilj 3: Do leta 2020 bodo ITV in njihove poti vnosa prepoznane. Do leta 2025 bodo ITV in njihove poti vnosa obvladane.	1, 2, 5	9, 19
Krovni nacionalni cilj B: Znanje, razumevanje in ozaveščenost o BR in njenem pomenu se bo povečalo na vseh ravneh družbe.		
Podrobni nacionalni cilj 4: Do leta 2020 bo vzpostavljen program raziskovanja in spremljanja stanja BR.	1, 2, 3, 4, 5, 6	12
Podrobni nacionalni cilj 5: Do leta 2025 bo BR del obveznih vsebin formalnega izobraževanja.	1, 2, 3, 5, 6	1, 19
Podrobni nacionalni cilj 6: Do leta 2025 bo poskrbljeno za ustrezno informiranje javnosti o pomenu BR.	3, 5	1, 19
Podrobni nacionalni cilj 7: Do leta 2025 se bo povečala promocija BR in nagrajevanje dobrih praks, ki jo podpirajo.	1, 2, 3, 4	1, 2, 18, 19, 20
Krovni nacionalni cilj C: Za ohranjanje BR bo izboljšano interdisciplinarno sodelovanje, medsektorsko povezovanje in celosten pristop.		
Podrobni nacionalni cilj 8: Najpozneje do 2025 bodo vrednote BR vključene v državne in lokalne strategije ter v vse procese odločanja.	1, 2, 3	2, 4, 16, 17
Podrobni nacionalni cilj 9: Do leta 2020 se bodo obstoječa Natura 2000 območja in ZO ohranjala z učinkovitim upravljanjem in dobro povezanim sistemom.	1, 2, 3, 4	2, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15,
Podrobni nacionalni cilj 10: Do leta 2025 bodo tradicionalna znanja, inovacije, znanstvene podlage in tehnologije vključene v ohranjanje BR.	1, 2, 3, 4	18, 19
Krovni nacionalni cilj D: Za ohranjanje biotske raznovrstnosti bodo zagotovljene stimulative finančne spodbude		
Podrobni nacionalni cilj 11: Najpozneje do leta 2020 bodo spodbude in subvencije, ki škodujejo biotski raznovrstnosti prepoznane in odpravljene.	1, 2, 3	3, 20
Podrobni nacionalni cilj 12: Do leta 2025 bodo zagotovljeni stalni viri financiranja za raziskovalno dejavnost in programe ter projekte, ki podpirajo ohranjanje in obnavljanje BR.	1, 4, 5, 6	3, 20